

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення _____ сесії
обласної ради восьмого скликання
_____ 2021 року № _____

ПРОГРАМА
економічного і соціального
розвитку Чернігівської області
на 2022 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Аналіз економічного і соціального розвитку Чернігівської області у 2021 році	5
II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2022 році.....	28
Заходи економічного і соціального розвитку у 2022 році.....	29
1. Розвиток людського потенціалу.....	29
1.1. Забезпечення умов для отримання якісної освіти.....	29
1.2. Створення умов для підтримки та формування здорового населення.....	31
1.3. Розвиток сфери культури і мистецтв та збереження історико-культурної спадщини	34
1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності	35
1.5. Підвищення якості та конкурентоспроможності людських ресурсів.	40
2. Комфортні та безпечні умови для життя	41
2.1. Розвиток транспортної інфраструктури та зв'язку	41
2.2. Реалізація проєктів регіонального розвитку.....	43
2.3. Ефективне планування територіального розвитку	45
2.4. Підвищення якості надання населенню житлово-комунальних послуг. Житлова політика. Енергозбереження	45
2.5. Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку. Техногенна безпека	48
3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	50
3.1. Ефективна реалізація регіонального інвестиційного потенціалу	50
3.2. Активізація зовнішньоекономічної діяльності.....	53
3.3. Розвиток високотехнологічного промислового виробництва. Підтримка місцевих товаровиробників	54
3.4. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання.....	56
3.5. Сталий розвиток агропромислового комплексу.....	57
3.6. Розвиток споживчого ринку	59
3.7. Стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва	61
3.8. Удосконалення системи надання адміністративних послуг	62
3.9. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів області.....	62
3.10. Податково-бюджетна політика	64
4. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком ..	64
4.1. Розвиток самодостатніх територіальних громад.....	64
4.2. Підвищення ефективності діяльності інститутів громадянського суспільства ...	66
4.3. Покращення доступу громадськості до інформації	67
III. Джерела фінансування Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2022 рік.....	68
Додаток 1. Основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку Чернігівської області.	
Додаток 2. Перелік регіональних програм, які передбачається реалізувати в Чернігівській області у 2022 році.	
Додаток 3. Пріоритетні проєкти, які доцільно фінансувати у 2022 році із залученням коштів обласного бюджету.	

Вступ

Програма економічного та соціального розвитку Чернігівської області на 2022 рік (далі – Програма) є документом, який визначає основні напрями розвитку регіону в короткостроковій перспективі та на основі якого консолідуються наміри і дії усіх гілок влади – місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств і організацій всіх форм власності, інших суб'єктів регіонального розвитку.

Програма направлена на виконання стратегічного бачення регіону – перетворити Чернігівщину на інвестиційно та туристично привабливий, конкурентоспроможний, екологічно чистий, доброзичливий, соціально стабільний, комфортний для життя, роботи та відпочинку регіон, з унікальним природно-рекреаційним потенціалом, сприятливими умовами для ведення бізнесу, інноваційною економікою, високим рівнем інформатизації та сучасною сферою послуг.

Законодавчим підґрунтям для розроблення Програми є Закони України «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України».

Програма розроблена з урахуванням стратегічних цілей, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки та в Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначених ООН, положень Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Крім того, Програма орієнтована на виконання завдань Плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 № 497-р.

Програма ґрунтується на аналізі тенденцій розвитку економіки області, поточної економічної ситуації, актуальних проблем соціально-економічного розвитку, на підставі яких визначені цілі і завдання Програми та основні напрями діяльності. Виконання заходів Програми забезпечить зростання конкурентоспроможності регіональної економіки, ефективність управління територіальним розвитком та обумовить подальший розвиток соціальної сфери і підвищення стандартів життя населення.

Орієнтири досягнення ефективності Програми – основні показники економічного та соціального розвитку області на 2022 рік (додаток 1), визначені з урахуванням постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586 «Про схвалення прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки» та на підставі статистичних даних, намірів суб'єктів господарювання усіх форм власності, організацій, структурних підрозділів обласної державної адміністрації, територіальних органів центральних органів виконавчої влади.

Складовою Програми також є перелік регіональних цільових програм, які передбачається реалізовувати в області у 2022 році (додаток 2). Фінансування заходів цих програм здійснюватиметься з урахуванням реальних

можливостей місцевих бюджетів, цільових коштів з державного бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

Крім того, Програма містить перелік пріоритетних проєктів, які доцільно фінансувати у 2022 році із залученням коштів обласного бюджету (додаток 3).

Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Програма, як документ державного планування, пройшла процедуру стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Для цього визначено обсяг СЕО та розроблено Звіт про СЕО.

I. Аналіз економічного і соціального розвитку Чернігівської області у 2021 році

Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку, в основному, відповідає загальноукраїнським тенденціям. Найбільший вплив на економічну ситуацію мали карантинні обмеження, введені у зв'язку з епідемією коронавірусу, що призвело до уповільнення темпів росту в основних галузях реального сектору економіки області, згортання інвестиційних процесів.

Фінансово-економічна ситуація

Промисловість

Промисловий комплекс області формують близько 950 підприємств (у т.ч. 122 великих і середніх), на яких працюють майже 34 тис. осіб.

За підсумками січня-вересня 2021 року промисловими підприємствами області було реалізовано продукції на суму 27,9 млрд грн.

Провідними видами діяльності промисловості регіону є виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність, добувна промисловість, машинобудування та текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та виробів зі шкіри, на які припадає 88,1% обсягів реалізації промисловості області.

Світова фінансова криза, спричинена активним поширенням коронавірусу COVID-19, запровадження карантинних заходів вплинули на роботу промислового комплексу.

За січень-жовтень 2021 року індекс промислового виробництва в області до відповідного періоду 2020 року становить 96,7 %.

Зросли обсяги виробництва на підприємствах машинобудування (у 1,5 рази), з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (+6,7%), з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (+7,9%), металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (+6,4%).

У переробній промисловості зниження обсягів виробництва становить 0,8%. Зокрема, скоротилось виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (-16,7%), у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри та виробів зі шкіри (-18,3%). Велика кількість підприємств легкої промисловості працюють за контрактами з іноземними фірмами і переважно за давальницькою схемою, як наслідок, на результатах їх діяльності суттєво позначається коливання валютного курсу та фінансові ризики європейських підприємств-партнерів.

Спостерігається скорочення обсягів виробництва на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів (-9,3%).

Відставання допущене і на підприємствах з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (-1,4%). Також відбулось зменшення темпів виробництва в одному з провідних видів промислової діяльності в регіоні – виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (-11,4%).

Аграрний комплекс

В області функціонує 1277 сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання, в тому числі 645 фермерських господарств, а також 139,3 тис. особистих селянських господарств.

За січень-жовтень 2021 року індекс валової продукції сільського господарства області становив 99,9%, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 102,6% та у господарствах населення – 91,1%.

У рослинництві індекс становить 100,6%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 102,7%, господарствах населення – 91,6%.

Станом на 01.11.2021 намолочено 3,4 млн т (+1,6%) зернових та зернобобових культур, картоплі зібрано 1,1 млн т (-9,2%), овочів – 188,2 тис. т (-12,6%).

Станом на 01.11.2021 в господарствах області утримувалось 146,1 тис. гол. ВРХ, що на 12,8% менше, ніж на відповідну дату 2020 року, в т. ч. 79,0 тис. гол. корів, що на 8,1% менше. Поголів'я свиней зменшилось на 4,2% та склало 193,9 тис. гол., чисельність поголів'я птиці – на 4,0% та склало 3800,8 тис. гол.

Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва становить 95,7%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 101,5%, господарствах населення – 89,9%.

Продовжується розбудова тваринницьких об'єктів, зерносушильного господарства та інших об'єктів виробничої інфраструктури.

Розвиток малого і середнього підприємництва та удосконалення системи надання адміністративних послуг

У 2020 році господарську діяльність в області здійснювали 6254 підприємства, з яких 5812 малих (у т. ч. 4932 належать до мікропідприємств), 437 середніх, 5 великих та понад 37,7 тис. фізичних осіб-підприємців.

У 2020 році малими та середніми підприємствами реалізовано продукції, (товарів, послуг) на суму понад 95,6 млрд грн, що становило 84,2 % до загальних обсягів регіону.

Особливо важливу соціальну функцію підприємництво відіграє у вирішенні проблем зайнятості, забезпечуючи роботою майже 150 тисяч працівників області.

Протягом січня-вересня 2021 року було взято на облік 5485 суб'єктів підприємництва, з них 662 од. - юридичні особи та 4823 фізичні особи-підприємці (що, відповідно, на 23,3% та 57,6% більше, ніж кількість тих, які

припинили діяльність).

За 9 місяців 2021 року забезпечено зростання надходжень до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва порівняно з відповідним періодом 2020 року на 19,1% до 2,42 млрд грн, що складає майже половину (46,4 %) від усіх податкових надходжень, які контролюються Головним управлінням Державної податкової служби в області.

На базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області працює Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів (ChernihivBusinesHub), де функціонують локації: «Вікно підприємця», бізнес-акселератор, бізнес-інкубатор, інноваційна лабораторія-майстерня, проводяться інформаційні онлайн-зустрічі регіональної проєктної МЕРЕЖІ, інкубаційні та акселераційні програми для підприємців тощо.

Завершено процес трансформації центрів надання адміністративних послуг райдержадміністрацій, які діяли станом на 01.01.2020 у центри надання адміністративних послуг виконавчих комітетів міських та селищних рад, відкрито 18 ЦНАПів органів місцевого самоврядування колишніх районів (Бахмацькій, Бобровицькій, Борзнянській, Варвинській, Городнянській, Ічнянській, Козелецькій, Куликівській, Коропській, Корюківській, Менській, Носівській, Ріпкинській, Семенівській, Сновській, Сосницькій, Срібнянській, Талалаївській громадах).

Наразі в області функціонує 33 ЦНАПи (в т.ч. за участі в Програмі «U-LEAD з Європою» модернізовано/відкрито 18 ЦНАПів). У 2021 році очікується відкриття ЦНАП у Новобілоуській сільській раді.

Здійснюється реалізація проєкту «Розвиток хаб–системи підтримки підприємництва, інновацій та стартапів в Чернігівській області», який переміг в конкурсному відборі проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу. Цей проєкт передбачає створення мережі центрів підтримки підприємництва в укрупнених районах та посилення інституційної спроможності Агенції регіонального розвитку Чернігівської області та Центру підтримки підприємництва, інновацій та стартапів.

Інвестиційна діяльність

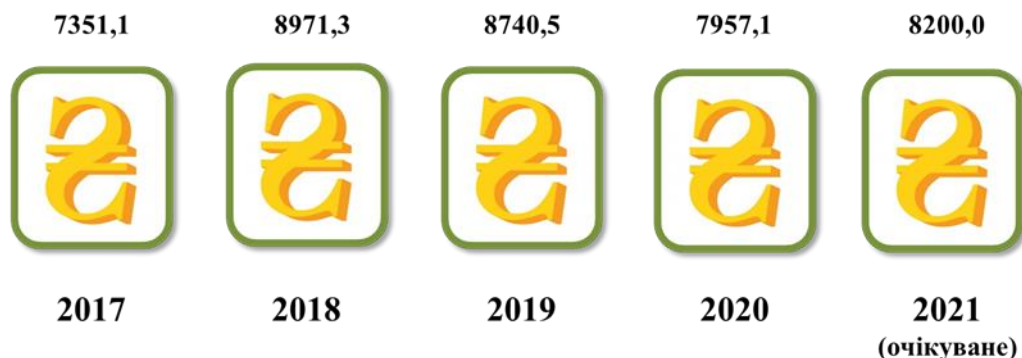
Залучення інвестицій залишається пріоритетним напрямком діяльності, оскільки для позитивних перетворень та розвитку регіону необхідні відповідні фінансові ресурси.

Протягом 2 останніх років в області спостерігалась тенденція зменшення обсягів освоєних капітальних інвестицій. Індекс капітальних інвестицій коливався в межах: 97,4 % (2019 рік) та 91,0 % (2020 рік).

Це пов'язано із пандемією коронавірусу та, як наслідок, карантинними обмеженнями. При цьому суттєво знизилась інвестиційна активність, а реалізація інвестиційних проєктів затяглась у часі. Разом з тим, відбулось збільшення обсягу капітальних інвестицій за січень-вересень 2021 року на 5,7% проти відповідного періоду 2020 року. Питома вага освоєних капітальних інвестицій області (4193,5 млн грн) в загальному обсязі по Україні склала

1,26%. У розрахунку на одну особу освоєно 4299,1 гривень.

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, млн грн

Визначальну роль у структурі джерел інвестування відіграють власні кошти підприємств та організацій, що формують 70,1% обсягу капітальних інвестицій (2940,7 млн грн).

Найбільше інвестицій освоєно у сільському, лісовому та рибному господарстві – 1997,8 млн грн (47,6% від загального обсягу) та державному управлінні й обороні, обов’язковому соціальному страхуванні – 873,2 млн грн (20,8%), у сфері промисловості – 628,4 млн грн (15,0%) (переважна більшість у цій сфері припадала на підприємства переробної промисловості – 430,9 млн грн (10,3%)), будівництві – 290,6 млн грн (6,9%).

У 2021 році за рахунок усіх джерел фінансування передбачається освоїти близько 8,2 млрд грн капітальних інвестицій.

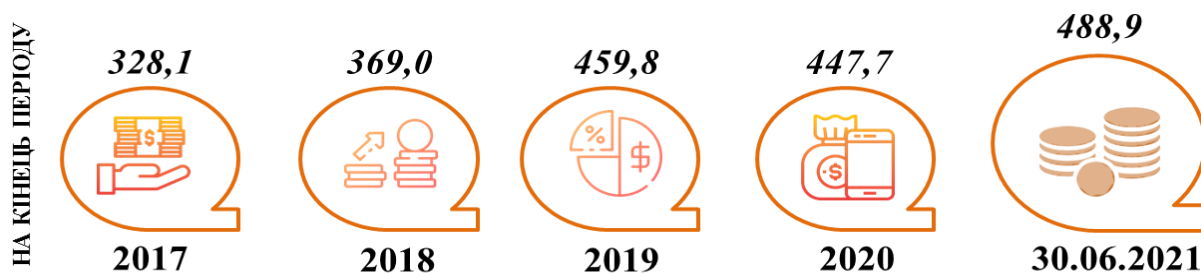
З 2020 року змінено методологію обліку прямих іноземних інвестицій, де враховано реінвестування доходів нефінансових корпорацій та додатково проведено удосконалення статистики запасів прямих іноземних інвестицій, які збираються у національній валюті та публікуються Національним банком України. Це дозволило підвищити цілісне відображення усіх операцій прямих іноземних інвестицій та порівнювати дані платіжного балансу України з іншими країнами без додаткових уточнень.

Станом на 30.06.2021 обсяг прямих інвестицій (інструменти участі в капіталі) в економіці області склав 488,9 млн дол. США, що на 8,6% більше, ніж за відповідний період 2020 року.

Інвестиції надійшли до області із 42 країн. Найбільше прямих інвестицій залучено із Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – 79,5% , Кіпру – 8,2 % , Польщі – 3,1% , Швейцарії – 2,1%, Китаю – 1,6%, Естонії – 0,4%, Латвії та Туреччини – по 0,35%.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. За січень – червень 2021 року у промисловість було вкладено 93,4%, у т.ч. переробну – 86,7%, в сільське, лісове та рибне господарство – 4,4%, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 1,6%, оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів та автомобілів – 0,2% від загального обсягу капітальних інвестицій.

ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ (ІНСТРУМЕНТИ УЧАСТІ В КАПІТАЛІ), МЛН ДОЛ США

Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання

В області є достатній інноваційний потенціал, який здатний до генерації науково-технічних ідей.

Основні наукові роботи проводяться у сфері технічних, сільсько-господарських, природничих та суспільних наук. Серед найбільш ефективних – розробки, спрямовані на створення нового обладнання, техніки, видів матеріалів з удосконаленими технічними та технологічними параметрами, ресурсо- та енергозберігаючі технології у провідних галузях господарського комплексу, мікробіологічні засоби захисту рослин і тварин від хвороб, створення нових сортів рослин.

У 2020 році загальний обсяг витрат на виконання наукових досліджень і розробок становив 69,9 млн грн, що на 51 % більше, ніж у 2019 році. На виконання прикладних наукових досліджень спрямовано 38,8 млн грн (55,5 % до загального обсягу витрат).

У промисловому комплексі області активно впроваджували інновації підприємства машинобудівної, легкої та харчової галузей. Основними напрямками їх діяльності є впровадження прогресивних технологічних процесів та випуск інноваційної продукції.

Загалом, у 2019 році (останні статистичні дані) на промислових підприємствах упроваджено 91 новий технологічний процес, з яких 17 маловідходних та ресурсозберігаючих, а також 90 видів інноваційної продукції, з яких 70 нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів.

Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, становить 8,7%.

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості в 2019 році становив 61,0 млн грн, з яких майже 90% було направлено на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Через обмеженість залучення зовнішніх джерел коштів, витрати на інновації здійснюються в основному за рахунок власних коштів підприємств (91,6%).

Питома вага реалізованої інноваційної промислової продукції в загальному обсязі реалізації становить 2,6%.

Станом на 01.09.2021 на підприємствах та організаціях області діють сертифіковані системи управління: якістю – 71, безпечністю харчових

продуктів – 44; екологічного управління – 14, охороною здоров'я та безпекою праці – 4.

За 8 місяців 2021 року видано 339 сертифікатів з підтвердження відповідності продукції, послуг вимогам безпеки та нормативних документів; 18 сертифікатів відповідності (модуль F) вимогам Технічних регламентів щодо неавтоматичних зважувальних приладів та законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки; 34 сертифіката перевірки типу (модуль B) продукції вимогам Технічного регламенту засобів індивідуального захисту; проведені випробування 1027 зразків харчових продуктів та продовольчої сировини по показниках безпеки.

Споживчий ринок

Оборот роздрібної торгівлі у 2021 році

січень-жовтень

Оборот роздрібної торгівлі за січень-жовтень 2021 року до відповідного періоду 2020 року збільшився на 12,1% і становив 21,6 млрд грн. За темпами зростання обороту роздрібної торгівлі область серед регіонів України посіла 20 місце.

У розрахунку на одну особу реалізовано товарів на суму 22,1 тис. гривень.

Продовжувався подальший розвиток інфраструктури споживчого ринку та збільшення присутності товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва. З початку 2021 року в області розширили присутність, розпочали діяльність більше 100 об'єктів роздрібної торгівлі та ресторанного бізнесу.

Індекс споживчих цін в області у жовтні 2021 року до грудня 2020 року становив 108,9 %, у т. ч. на продукти харчування та безалкогольні напої – 111,4%.

Підтримка місцевих товаровиробників

Для стимулювання споживчого попиту на продукцію місцевого виробництва, збільшення присутності та обсягів реалізації товарів місцевого виробництва у роздрібній торговельній мережі третій рік поспіль в області реалізується ініціатива «Чернігівщино, купуй рідне».

У її рамках здійснюється часткове відшкодування витрат підприємств області з сертифікації продукції або систем управління; проводиться щорічний обласний конкурс «Кращий товар Чернігівщини»; організовуються семінари, вебінари на тему «Підтримка місцевих товаровиробників» для виробників продовольчих і непродовольчих товарів; розроблено знак-логотип «Чернігівщино, купуй рідне».

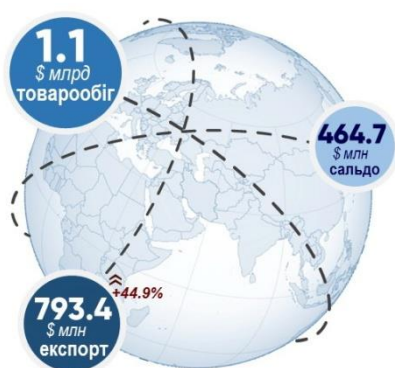
В області вища, ніж в середньому по Україні, питома вага реалізації товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва через торговельну мережу підприємств-юридичних осіб (область – 61,5%, Україна – 53,5%, у т.ч. продовольчих, відповідно, 81,8% і 78,3%; непродовольчих – 34,8% та 33,5%).

Товари місцевих виробників є активними учасниками конкурсу «Кращий товар Чернігівщини». У 2021 році із заявлених 10-ма суб'єктами господарювання для участі у конкурсі 25 товарів (у т. ч. 19 – продовольчих, 6 – непродовольчих) переможцями визначені 11 товарів, а учасниками у категорії «Новинка року» стали 10 товарів. У 2020 році участь у конкурсі взяли 8 суб'єктів господарювання із 29 товарами, 13 з яких стали переможцями, а 5 – учасниками у категорії «Новинка року».

Для промоції та популяризації якісних товарів, що виробляються в області, готуються та розміщуються в рубриці «Чернігівщина, купуй рідне» на офіційному вебсайті облдержадміністрації електронні каталоги товарів-переможців конкурсу «Кращий товар Чернігівщини».

Для забезпечення безпечності харчової продукції станом на 01.07.2021 систему НАССР розроблено 662 операторами ринку (на 01.07.2020 – 349).

Зовнішньоекономічна діяльність

У 2021 році підприємства області значно наросили обсяги взаємних поставок з іноземними партнерами. За січень-вересень 2021 року зовнішній товарообіг збільшився на 28,1% та склав 1,1 млрд дол. США.

Експортні поставки зросли на 44,9% та становили 793,4 млн дол США. За темпами зростання експорту область посіла 9 місце серед регіонів України.

Основними споживачами товарів області є країни ЄС та Азії, на які припадає майже 70% обласного експорту. Найбільші обсяги експорту поставлялись до Китаю (13,8% загального показника), Нідерландів (9,3%), Азербайджану (7,1%), Індії (3,9%), Бельгії (3,7%), Румунії (3,5%), Єгипту (3,5%), Італії (3,0%) та Іспанії (3,0%).

Найвагомішу частку експорту товарів Чернігівської області (47%) продовжує традиційно займати торгівля зерновими культурами, ще 39% поставок формують готові харчові продукти, деревина та вироби з деревини, папір та картон, жири та олія, взуття, текстильні матеріали та вироби, машини та обладнання.

Порівняно з відповідним періодом 2020 року у 7,2 рази зросли поставки жирів та олій, у 1,6 рази – зернових культур, у 1,5 рази – готових харчових продуктів, деревини та виробів з неї і полімерних матеріалів, на 35% – взуття.

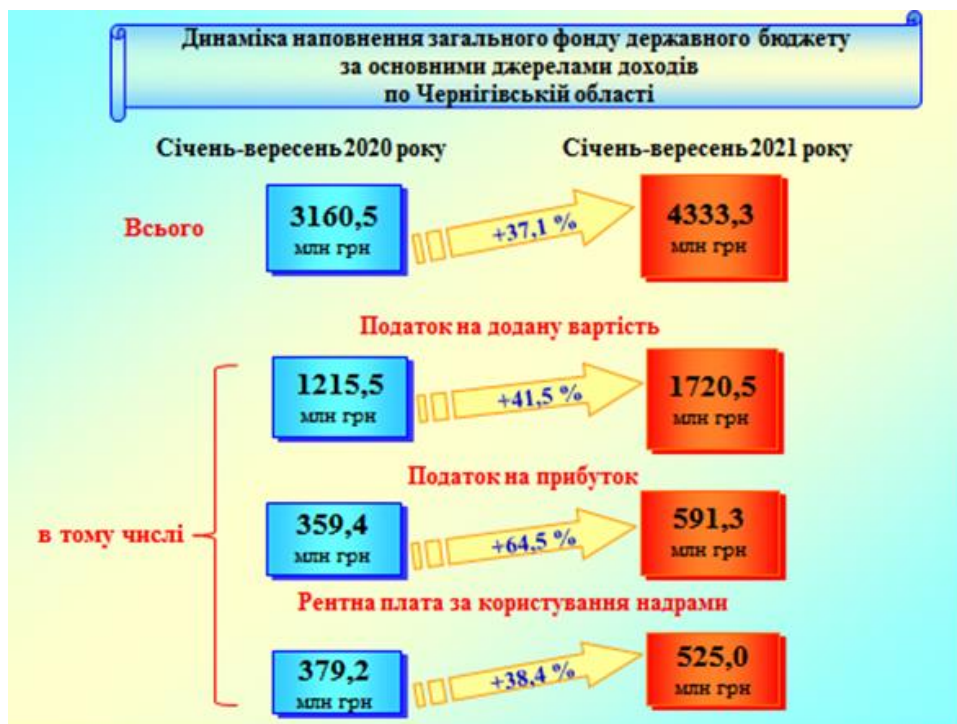
На 22,9% збільшились імпорتنі поставки товарів до області та склали 328,7 млн дол. США. При цьому 48,8% імпорту надходило з країн ЄС.

Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі становило 464,7 млн дол. США.

Податково-бюджетна політика

За січень-вересень 2021 року до загального фонду державного бюджету зібрано 4333,3 млн грн податків та зборів, які контролюються Головним управлінням Державної податкової служби в області, що на 37,1 % більше відповідного періоду 2020 року.

Найбільші суми надходжень отримано по податку на додану вартість (1720,5 млн грн), податку на прибуток підприємств (591,3 млн грн) та рентній платі за користування надрами (525,0 млн гривень).

За 2021 рік надходження до загального фонду державного бюджету очікуються в сумі 6315,0 млн грн, що на 15,2 % більше 2020 року.

До місцевих бюджетів за січень-вересень 2021 року надійшло 8757,6 млн грн, що на 9,0 % більше аналогічного періоду минулого року. Власні доходи становили 5713,2 млн грн (+16,3 %), трансферти з державного бюджету – 3044,4 млн грн. (-2,4 %).

За 2021 рік надходження до місцевих бюджетів очікуються в сумі 12124,6 млн грн, що на 7,1 % більше 2020 року. В тому числі, власні доходи становитимуть 7933,0 млн грн (+12,6 %), трансферти з державного бюджету – 4191,6 млн грн. (-1,9 %).

Розвиток інфраструктури регіону

У 2021 році на реалізацію проєктів регіонального розвитку області передбачається спрямувати майже 1,4 млрд гривень коштів державного бюджету за різними програмами.

З Державного фонду регіонального розвитку області передбачено 84,7 млн гривень на реалізацію 8 проєктів.

У 2021 році області передбачена субвенція на соціально-економічний розвиток окремих територій у розмірі 170,2 млн грн на реалізацію 152 проєктів. Триває використання залишків субвенції 2020 року, обсяг якої на початок 2021 року склав 4,4 млн грн.

У 2021 році передбачено 41,0 млн грн коштів субвенції на реалізацію інфраструктурних проєктів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери, зокрема на реконструкцію дитячого садка в с. Богданівка, теплову модернізацію будівлі Прогресівської ЗОШ, реконструкцію будівель Козелецької ЦРЛ та придбання спеціалізованого автомобілю швидкої медичної допомоги для Прилуцької центральної міської лікарні.

У сфері освіти до кінця 2021 року планується реалізувати 11 проєктів по програмі «Спроможна школа для кращих результатів» на загальну суму 40 млн гривень.

6 громад області (Дмитрівська, Ніжинська, Куликівська, Менська, Іванівська та Бобровицька) отримали субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг у розмірі 1,6 млн гривень.

На 2021 рік субвенцією з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг у населених пунктах передбачено 880,6 млн грн. Всього передбачено реалізувати 45 проєктів.

У 2021 році в рамках програми Президента України «Велике будівництво» в області реалізується 7 проєктів соціальної інфраструктури, що фінансуються за кошти державного фонду регіонального розвитку.

Крім того, в рамках реалізації проєкту зі спорудження знакових об'єктів, будівництво або реконструкція яких здійснюється у 2021 році в рамках підготовки до відзначення 30-ї річниці Незалежності України було реалізовано проєкт з капітального ремонту парку ім. Коцюбинського в м.Чернігові. Завершено реалізацію проєкту зі спорудження знакового патріотичного об'єкту (флагштоку) в м. Батурин.

За результатами конкурсного відбору проєктів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу, область посіла перше місце за кількістю проєктів-переможців в конкурсі проєктів секторальної підтримки ЄС (6 проєктів на загальну суму 76,2 млн грн, з яких 56,5 млн грн – кошти державного бюджету).

Транспортна інфраструктура та зв'язок

Маршрутна мережа Чернігівської області налічує 636 автобусних маршрутів загального користування, які обслуговують більше 100 перевізників. На маршрутах задіяно близько 1100 транспортних засобів.

Для організації пасажирських перевезень в області функціонує 10 автостанцій ПАТ «Чернігівське ОПАС 17499» та ТОВ «Автотранспортне підприємство 17448».

За січень-вересень 2021 року послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалися 18,1 млн пасажирів, що на 3,8 % більше, ніж за відповідний період 2020 року. Обсяг пасажирообороту збільшився на 1,4% і становить 222,8 млн пас.км. Підприємствами автомобільного транспорту та фізичними особами-підприємцями перевезено 1210,1 тис. т вантажів, що на 32,9% більше. Вантажооборот збільшився на 11,5% і становить 780,2 млн ткм.

З початку 2021 року проведено три засідання Конкурсного комітету з підготовки та проведення конкурсу на внутрішньообласних маршрутах загального користування, які не виходять за межі області (внутрішньообласні маршрути), обласної державної адміністрації та визначено переможцями конкурсів з перевезення пасажирів на міжміських та приміських автобусних маршрутах загального користування, по 40 об'єктам з 82 виставлених.

Філією Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта» в області надаються послуги через наступні типи відділень поштового зв'язку (ВПЗ): 86 стаціонарних автоматизованих ВПЗ та 130 пересувних неавтоматизованих ВПЗ.

Житлово-комунальне господарство та житлова політика

Житловий фонд області налічує 4229 багатоквартирних будинків. В області створено 513 ОСББ, які обслуговують 580 багатоквартирних житлових будинків, загальною площею 1448,7 тис.м². З початку 2021 року створено 40 нових об'єднань. Частка загальної площі житлового фонду, що обслуговується ОСББ, становить 18,6%.

З початку 2021 року на експлуатацію та технічне обслуговування житлового фонду використано 11,3 млн гривень.

Для забезпечення сталої та безперебійної роботи об'єктів сфери теплопостачання області підприємствами було профінансовано виконання робіт на загальну суму 37,6 млн гривень.

Для забезпечення належного функціонування систем водопостачання та водовідведення області виконано роботи з ремонту та заміни ділянок водопровідних та каналізаційних мереж, ремонту обладнання та устаткування вартістю 32,6 млн гривень.

За січень-червень 2021 року в експлуатацію введено 59,3 тис. м² житлових будівель, що на 3,8 % менше, ніж за відповідний період 2020 року.

З метою розвитку житлового будівництва на 2021 рік впроваджувалося ряд програм. Зокрема, для забезпечення сільського населення житлом в рамках впровадження обласної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» за січень-вересень 2021 року укладено 66 угод на загальну суму 9,76 млн грн (будівництво житла – 2 договори; реконструкція житла – 9; капітальний ремонт житла – 8; придбання житла – 18; інженерне облаштування житла – 4; розвиток особистого селянського господарства – 25). Також позичальниками введено в експлуатацію 21 індивідуальних житлових будинків загальною площею 18,1 тис. м².

Серед громадян, з якими укладались кредитні договори 3 багатодітні родини, 22 молоді сім'ї, 25 працівників бюджетної сфери, 12 робітників агропромислового комплексу та 7 учасники АТО.

На реалізацію програми підтримки житлового кредитування молоді на 2021 рік передбачено 6,3 млн грн, придбано 3 квартири на суму 2,4 млн грн, зі статутного капіталу передбачено 1,744 млн грн, придбано 3 квартири на суму 1,44 млн гривень.

За програмою «Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та саодиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» на 2021 рік передбачено 796,6 тис. грн, використано 477,0 тис. гривень.

На компенсацію процентних ставок за договорами, укладеними в рамках реалізації програми здешевлення вартості іпотечних кредитів на 2021 рік передбачено 279,8 тис. грн, протягом січня-вересня 2021 року використано 80,8 тис. гривень.

На 2021 рік за програмою «Надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла» передбачено 1,0 млн гривень.

В області продовжують діяти державні програми щодо забезпечення житлом членів сімей загиблих учасників АТО, осіб з інвалідністю внаслідок війни І-ІІ групи із числа учасників АТО/ООС, а також осіб з інвалідністю внаслідок війни ІІІ групи, учасників бойових дій з числа учасників АТО/ООС, які є внутрішньо переміщеними особами. У 2021 році області передбачено 10,8 млн грн, що дозволить виплатити компенсацію 9 роинам.

Області виділено субвенцію з державного бюджету на виплату грошової компенсації для сімей загиблих учасників бойових дій на території інших держав та для осіб з інвалідністю І-ІІ групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, які стали інвалідами та потребують поліпшення житлових умов, в сумі 1193,3 тис. грн (використано в повному обсязі, придбано 1 квартиру).

На 2021 рік передбачено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа в сумі 31,0 млн гривень.

Енергоефективність та енергозбереження

На території області реалізуються проєкти, направлені на підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та розвиток відновлювальної енергетики. У закладах бюджетної сфери виконуються роботи з утеплення фасадів, капітального ремонту покрівель, заміни віконних та дверних конструкцій, модернізації мереж тепло-, водопостачання та внутрішнього освітлення міста.

Більше ніж в 100 закладах проводилися роботи, направлені на підвищення рівня енергоефективності будівель бюджетних установ. Виконуються роботи з утеплення фасадів, капітального ремонту покрівель, заміни віконних та дверних конструкцій, модернізації освітлення в закладах та на вулицях громад. Виконано заміну віконних та дверних конструкцій на енергозберігаючі площею понад 1,5 тис. м², встановлено більш як 3,0 тис. енергозберігаючих джерел внутрішнього та зовнішнього освітлення, проведено роботи з утеплення фасадів та капітального ремонту покрівель в 10 закладах. Обсяг залучених коштів в енергоефективність бюджетної сфери понад 10,0 млн грн.

З метою диверсифікації джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в області постійно вживаються заходи щодо збільшення обсягів виробництва електричної та теплової енергії з відновлюваних джерел. Станом на 01.07.2021 загальна потужність об'єктів енергетики, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел, в області становить 30,67 МВт. Протягом I півріччя 2021 року потужність таких об'єктів збільшилась на 0,86 МВт за рахунок будівництва та введення в експлуатацію 39 нових сонячних електростанцій населенням в приватному секторі.

За I півріччя 2021 року об'єктами альтернативної енергетики, які розміщено на території області, вироблено 41,6 млн кВт год електричної енергії та 52,4 тис. Гкал теплової енергії.

Реалізуються ініціативи Уряду України щодо стимулювання населення до впровадження енергоефективних заходів. В рамках участі населення області в урядових програмах стимулювання до енергоефективності («ЕНЕРГОДІМ» та «Теплі кредити»), в житловий сектор області залучено майже 43,0 млн грн інвестицій на енергозбереження (33,2 млн грн в багатоквартирний житловий фонд та 9,5 млн грн в приватні будинки).

З початку 2021 року з обласного бюджету компенсовано 309,4 тис. грн по кредитах, залучених населенням та ОСББ на впровадження енергозберігаючих заходів. Зокрема, компенсацію отримали 5 ОСББ області в сумі 154,2 тис. грн («Земська 39», «Авіаторів 62», «Авіаторів 80» в м. Прилуки, ОСББ «Святомиколаївське» в м. Чернігів, ОСББ «Озерне 23» в м. Ніжин) та 240 власників приватних домогосподарств в розмірі 155,2 тис. гривень.

Окрім урядових та обласних програм, спрямованих на підвищення рівня енергоефективності в житловому фонді, мешканці додатково можуть скористатися місцевими програмами співфінансування заходів з енергозбереження. Таких програм в області нараховується 10 (у м. Чернігів, Ніжинській, Менській, Срібнянській, Сосницькій, Носівській, Корюківській, Любецькій громадах). На їх реалізацію в місцевих бюджетах на 2021 рік передбачено близько 6,5 млн гривень. Компенсацію з місцевих бюджетів в обсязі понад 2,0 млн грн вже отримали власники домогосподарств в містах Чернігів та Ніжин.

Управління об'єктами державної та комунальної власності

На території області здійснюють діяльність 32 суб'єкти господарювання державного сектора економіки. Всі суб'єкти знаходяться в управлінні центральних органів влади. В сфері управління обласної державної адміністрації відсутні суб'єкти господарювання державного сектора економіки.

Протягом 8 місяців 2021 року приватизовано 14 об'єктів малої приватизації. До державного бюджету надійшло 18,6 млн гривень.

В Реєстрі договорів оренди державного майна станом на 01.09.2021 перебувало 557 договорів. З початку 2021 року укладено 19 нових договорів оренди. Протягом 8 місяців 2021 року до Державного бюджету від оренди державного майна надійшло 7,5 млн гривень.

За січень-серпень 2021 року проведено 11 перевірок стану утримання, збереження та використання державного майна по 59 одиницях державного майна.

У Переліку об'єктів права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області станом на 1 вересня 2021 обліковується 126 комунальних підприємств, установ, закладів, в оперативному управлінні або господарському віданні яких перебуває 2174 інвентарні об'єкти нерухомості.

За 6 місяців 2021 року чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) комунальних підприємств становив 129,6 млн грн, що на 32,8 % більше відповідного періоду 2020 року. Чистий прибуток становив 7,0 млн грн. До обласного бюджету перераховано майже 1,1 млн грн податку на прибуток. На капітальні інвестиції підприємствами спрямовано 4,7 млн гривень.

Протягом січня-серпня 2021 року здійснено продаж 3 об'єктів комунального майна, до обласного бюджету має надійти 15,2 млн гривень.

Станом на 01.07.2021 орендодавцями майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області виступають 42 підприємства, установи, заклади, якими укладено 435 договорів оренди. Протягом січня-червня 2021 року надійшло 7,3 млн грн орендної плати, до обласного бюджету перераховано 2,5 млн грн, у розпорядженні комунальних підприємств залишилось 4,8 млн гривень. За підсумками 2021 року очікується надходження 14,6 млн грн орендної плати.

Демографічна ситуація

Чернігівщина за територією (31,9 тис. км²) знаходиться на третьому місці серед областей України, а за чисельністю населення – на 22-му. У результаті такого співвідношення щільність населення області (31 особа на 1 км²) найнижча в Україні.

Станом на 01.10.2021 на території області проживало 964,8 тис. осіб (-11,9 тис. осіб з початку року). У загальній структурі населення переважають міські жителі (66,0 % від загальної чисельності населення області), сільське населення склало 34,0 %.

Головним фактором зменшення чисельності населення області є його природне скорочення. Протягом січня-вересня 2021 року на Чернігівщині народилося 4093 дитини, померло – 15006 осіб, в результаті чого було

zareєстровано природне скорочення 10913 осіб. Залишається суттєвим перевищення кількості померлих на 1000 осіб наявного населення (20,6 осіб) над кількістю живонароджених (5,6 осіб).

Чернігівщина має регресивну вікову структуру населення, тобто на Чернігівщині домінують негативні тенденції, які зумовили один з найвищих в Україні рівень демографічної старості жителів області. На 1 січня 2021 року частка наймолодшого населення області у віці 0-14 років становила 13,4% загальної чисельності населення області, частка населення віком 15–64 роки, основного постачальника трудових ресурсів, – 66,5%, частка осіб у віці 65 років і старше – 20,1%.

На 1 січня 2021 року середній вік жителів області становив 44,1 роки (у міській місцевості – 42,7, у сільській – 46,6). Середній вік жінок (47,0 років) вищий, ніж чоловіків (40,6).

Очікувана тривалість життя при народженні по області – 70,1 років (Україна – 71,4).

У структурі населення області переважають жінки. На початок 2021 року їх питома вага складала 54,5%, а чоловіків – 45,5%. У розрахунку на кожну тисячу чоловічого населення припадало 1199 жінок.

Вплив міграційного сальдо на чисельність населення області та його структуру в порівнянні з природним скороченням за 2020 рік залишається незначним і характеризується переважно від'ємними тенденціями – -999 осіб (прибулих – 10336, вибулих – 11335), за січень-вересень 2021 року – -1039 осіб (прибулих – 8402, вибулих – 9441).

Ринок праці

Продовження карантину з метою запобігання та поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, негативно вплинуло на функціонування ринку праці.

За I півріччя 2021 року чисельність робочої сили у віці 15-70 років в області склала 454,9 тис. осіб, з них 397,9 тис. осіб були зайняті економічною діяльністю, що на 4,0% (на 16,7 тис. осіб) менше, ніж у відповідному періоді 2020 року.

Рівень зайнятості населення віком 15-70 років за 6 місяців 2021 року в області зменшився, у порівнянні з відповідним періодом 2020 року, на 1,4% і становив 55,4 % від загальної кількості населення відповідного віку (по Україні – 55,6 %).

Рівень безробіття населення віком 15-70 років (за методологією МОП) збільшився з 11,5 % за I півріччя 2020 року до 12,5% за I півріччя 2021 року і залишається вищим, ніж в цілому по Україні (9,9%).

При цьому значні масштаби має тіньова зайнятість. Поширення й поглиблення неформальної зайнятості, її тісне переплетіння з офіційною, обумовлює неконтрольованість процесів у соціально-трудовій сфері. В результаті в області кожен шостий (66 тис. осіб або 16,9% зайнятих громадян віком 15-70 років) працює без оформлення трудових відносин та сплати податків.

За I півріччя 2021 року налічувалося 8,9 тис. вакансій для укомплектування (на 14,3% менше, ніж за I півріччя 2020 року) від 2,5 тис. роботодавців (на 16,9% менше відповідно). Загальна кількість наявних вакансій за I півріччя 2021 року (8,9 тис. одиниць) була у 3 рази меншою за чисельність безробітних громадян на обліку (26,2 тис. осіб).

За січень-червень 2021 року взято на облік 13,2 тис. безробітних громадян, що на 21% менше, ніж за відповідний період 2020 року. Загалом протягом I півріччя 2021 року перебувало на обліку та отримувало комплекс соціальних послуг 26,2 тис. безробітних громадян, що на 4,5% менше ніж за відповідний період 2020 року.

Протягом I півріччя 2021 року забезпечено роботою та повернуто до трудової діяльності шляхом працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця 7 тис. громадян, зокрема, за безпосереднім направленням служби зайнятості – 6,5 тис. осіб, з них 5,2 тис. офіційно безробітних.

Під особливою увагою служби зайнятості залишається працевлаштування громадян з інвалідністю. За січень-червень 2021 року їх перебувало на обліку 1,5 тис. осіб, з них знайдено роботу 186 особам, 24 інваліди проходили професійне навчання та перенавчання, здійснено 39 направлень до тимчасової зайнятості – громадяни з особливими потребами брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру.

За I півріччя 2021 року 28,2 тис. осіб різних категорій населення, зокрема, 22,3 тис. безробітних, які перебували на обліку в службі зайнятості, отримали 59,3 тис. профорієнтаційних послуг, у т.ч. 38,7 тис. профінформаційних, 20,4 тис. профконсультаційних та 196 послуг з профвідбору. За направленням служби зайнятості проходили професійне навчання, перенавчання або підвищення кваліфікації 1,1 тис. безробітних, всі - за замовленням роботодавців.

Загалом до активних форм сприяння зайнятості протягом січня-червня 2021 року було залучено 7,6 тис. безробітних громадян – кожного третього на обліку.

Станом на 01.07.2021 чисельність безробітних на обліку в службі зайнятості становить 12,5 тис. громадян і є меншою, ніж на 01.07.2020, на третину.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у січні-вересні 2021 року становила 11076 грн (+22,4% до відповідного періоду 2020 року), у реальному вимірі вона зросла на 11,8%.

Заборгованість із виплати заробітної плати в області збільшилась з початку 2021 року на 27,8% і на 01.10.2021 становила 20,8 млн грн.

За січень-серпень 2021 року Управлінням Держпраці в області проведено 513 перевірок суб'єктів господарювання, 1027 виробничих об'єктів, за результатами яких виявлено 17479 порушень нормативно-правових актів з питань охорони праці та промислової безпеки, до адміністративної відповідальності притягнуто 913 посадових осіб, із них 304 – перші керівники.

Державними інспекторами проведено 728 контрольних заходів, у т.ч. 37 позапланових контрольних заходів 25 підприємств-боржників, де виявлено заборгованість на суму 18,1 млн гривень. Під час проведення контрольних заходів виявлено 1203 фактів порушень законодавства про працю, на усунення

яких та недопущення в подальшому, керівникам підприємств, установ та організацій області видано 424 приписи.

До роботодавців, якими допущені порушення складено 440 протоколів про адміністративні порушення, у т.ч. 31 протокол відносно керівників підприємств-боржників.

Протягом січня-серпня 2021 року розглянуто 67 справ щодо застосування фінансових санкцій та винесено рішення щодо накладення штрафу у розмірі 4,85 млн грн по 39 постановам, сплачено 3,1 млн гривень.

Соціальний захист та соціальне забезпечення населення

Станом на 01.11.2021 державні допомоги по області отримувало 53,8 тис. осіб.

Право на пільги за соціальною ознакою мають 245,7 тис. осіб. В області за жовтень 2021 року пільги з оплати житлово-комунальних послуг у грошовій формі надано 51,1 тис. осіб.

За щомісячною адресною допомогою внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг станом на 01.11.2021 звернулось 2920 сімей.

На обліку в органах соціального захисту населення області перебувало 517 осіб з інвалідністю внаслідок війни із числа учасників АТО, 27 учасників війни та 402 члени сімей загиблих учасників АТО.

На обліку для забезпечення санаторно-курортними путівками станом на 23.11.2021 перебувало 412 постраждалих учасників Революції Гідності, учасників АТО/ООС та членів сімей загиблих (померлих) таких осіб. У 2021 році з державного бюджету області виділено 3,5 млн грн. Санаторно-курортним лікуванням забезпечено 241 особу.

Реабілітаційні послуги для дітей з інвалідністю в області надають 4 центри комплексної реабілітації, де протягом 8 місяців 2021 року реабілітаційні послуги отримали 960 дітей з інвалідністю та 40 дітей до трьох років групи ризику.

Станом на 01.07.2021 в області проживала 6091 сім'я, в них виховується 20218 дітей. Право на користування пільгами отримали 447 багатодітних сімей. Посвідчення дітей з багатодітних сімей отримали 1007 дітей. Станом на 01.07.2021 близько 3 тис. багатодітних сімей скористались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, 50% знижкою вартості придбання палива – 912 багатодітних сімей, 50% знижкою плати за користування квартирним телефоном – 186 сімей.

З метою забезпечення вирішення проблемних житлових та соціально-побутових питань багатодітних сімей здійснюється моніторинг стану потреб та умов проживання багатодітних сімей, в яких 5 і більше дітей, для визначення тих, які потребують допомоги. У обласному бюджеті щороку передбачаються кошти на покращення соціально-побутових умов багатодітних сімей, в яких виховується 5 і більше дітей. Для 43 багатодітних сімей придбано комп'ютерні планшети на суму 178,3 тис. грн з метою якісного забезпечення освітнього

процесу дітей у режимі дистанційного навчання під час дії карантинних обмежень.

В області нараховується 1990 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Впродовж січня-вересня 2021 року 230 осіб отримали статус дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї було влаштовано 243 дитини (27 – усиновлено, 144 – під опіку, піклування, 50 – у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, 13 – тимчасово у сім'ї родичів, знайомих, 9 – повернуто у біологічну сім'ю), що на 5,7 % більше у порівнянні з кількістю осіб, які протягом відповідного періоду 2020 року залишились без батьків.

Сімейними формами виховання в області охоплено 93,0% дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

В області функціонує 169 прийомних сімей, в них 293 дитини, та 32 дитячі будинки сімейного типу, в яких виховується 228 дітей. Всі прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу області перебувають під соціальним супроводженням фахівців із соціальної роботи та соціальних працівників.

З початку 2021 року створено 1 дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ) та 9 прийомних сімей (ПС), всього влаштовано до цієї форми виховання 62 дитини.

Охорона здоров'я

Діяльність системи медичної допомоги області направлена на збереження і зміцнення здоров'я, забезпечення населення доступною і якісною медичною допомогою.

Станом на 01.10.2021 у системі медичної допомоги функціонує 15 обласних медичних закладів, 14 центральних районних, 14 міських, 1 дитяча лікарні, 2 пологових будинки, 29 центрів первинної медико-санітарної допомоги, 1 сімейна поліклініка, 1 амбулаторія загальної практики сімейної медицини, 3 стоматологічні поліклініки. До складу центрів первинної медико-санітарної допомоги входять, як підрозділи, 142 лікарських амбулаторій (з них 87 сільських), функціонує 598 фельдшерсько-акушерських пунктів.

Станом на 01.10.2021 ліжковий фонд в медичних закладах області становить 7575 ліжок. Показник забезпеченості ліжками на 10 тис. населення залишається найбільшим серед областей України і становить 78,2, що значно перевищує показник по Україні (64,87).

В закладах області зареєстровано 432,0 штатні посади лікарів загальної практики-сімейної медицини, з них у закладах сільської місцевості – 278,0 (64,4%). Медичну допомогу надає 331 сімейний лікар, з них 195 (58,9%) лікарів працює у лікувально-профілактичних закладах сільської місцевості.

Для надання медичної допомоги хворим з коронавірусною хворобою COVID-19 в області створено мережу медичних закладів, розроблено та впроваджено маршрути пацієнтів з гострою респіраторною хворобою COVID – 19. Для госпіталізації хворих з COVID-19 залучаються 7 медичних закладів, де розгорнуто 885 стаціонарних ліжок, 94,0% з яких забезпечено подачею кисню. Для централізованого киснезабезпечення ліжок в медичних закладах

встановлено 15 кисневих станцій (8 – модульних контейнерного типу та 7 – працюючих на 11 криогенних стаціонарних ємкостях).

Для реалізації всіх етапів вакцинації від COVID-19 у закладах охорони здоров'я створено 24 мобільні бригади, (2 мобільні бригади в Державній установі «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Чернігівській області»), 116 тимчасових пунктів та 26 центрів вакцинації

З різних джерел фінансування на покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області було спрямовано 243,9 млн грн, з них: для придбання медичного обладнання та апаратури витрачено 142,9 млн грн; для придбання комп'ютерної техніки та побутового обладнання – 7,2 млн грн; для придбання автотранспорту – 74,6 млн грн (36 одиниць транспорту); на проведення ремонтно-будівельних робіт – 19,2 млн гривень.

В медичних закладах області налічується 698 одиниць санітарного автотранспорту, проте у 72,9% наявного автотранспорту (509 од.) вичерпався термін експлуатації.

Освіта

В області функціонує 427 закладів дошкільної освіти. Відсоток охоплення дітей віком від 3-х до 6-ти років дошкільною освітою становить 97,6%. Чисельність дітей в закладах дошкільної освіти з розрахунку на 100 місць становить 100 осіб (2020 рік – 105).

Станом на 01 вересня 2021 року функціонують 426 закладів середньої освіти різних типів та форм власності, з них: 8 – спеціальних закладів загальної середньої освіти, 1 – заклад загальної середньої освіти приватної форми власності.

До початку нового 2021/2022 навчального року в області оптимізовано 77 закладів загальної середньої освіти, з них: ліквідовано 34 школи та 5 філій, реорганізовано 38 закладів.

Для надання якісних освітніх послуг в області діють 48 опорних закладів та 29 філій.

Особливого значення в умовах сьогодення набуває інклюзивне навчання. Для підтримки дітей з особливими освітніми потребами та забезпечення їх потреб створено і діє 16 інклюзивно-ресурсних центрів та ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти.

Для організації змістовного дозвілля дітей та учнівської молоді, розвитку їх умінь і навичок в області функціонують 66 закладів позашкільної освіти, у тому числі 7 закладів позашкільної освіти обласного підпорядкування.

У 2020/2021 навчальному році різними формами організації харчування в закладах загальної середньої освіти області було охоплено 97,6% учнів, в тому числі гарячим харчуванням – 84,4% учнів.

На ремонт обладнання та придбання сучасного обладнання для їдалень (харчоблоків) 32 закладів загальної середньої освіти використано 9,0 млн грн.

У 2021 році субвенціями з державного бюджету місцевим бюджетам для області виділено кошти у сумі 173,7 млн грн, які спрямовано на створення

нового освітнього середовища шляхом зміцнення матеріально-технічної бази закладів загальної середньої освіти. Все це сприятиме організації освітнього процесу на належному рівні, покращенню матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, створенню в них умов безпечного перебування дітей та надання якісних освітніх послуг.

Функціонує 13 закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють підготовку кваліфікованих кадрів для забезпечення регіональних та загальнодержавних потреб економіки. У 2021 році проведено випуск 1,9 тис. кваліфікованих робітників із числа учнівської молоді, 140 з яких отримали професію за дуальною формою навчання. Відповідно до укладених договорів з фізичними та юридичними особами набули професій 650 слухачів.

2021/2022 навчальний рік стартував з контингентом 4944 здобувачі професійних кваліфікацій. Підготовка кадрового потенціалу здійснюється з 58 професій та 5 спеціальностей.

В області функціонують 23 заклади вищої та фахової передвищої освіти: 3 університети, 1 академія, 1 інститут, 18 коледжів, які забезпечують підготовку фахівців за актуальними для регіонального ринку праці спеціальностями за денною та заочною формами.

У 2020/2021 навчальному році заклади вищої та фахової передвищої освіти області забезпечували здобуття освіти 19918 студентів і курсантів.

Культура і туризм

Мережа закладів культури області включає 743 клуби, 657 бібліотек, 5 театральних-видовищних підприємств (4 – театри та 1 – обласний філармонічний центр фестивалів та концертних програм), 40 музейних закладів (36 музеїв комунальної форми власності, 3 національні заповідники та Меморіальний комплекс «Пам'яті героїв Крут»), 39 мистецьких шкіл, 2 мистецькі коледжі, 1 зоопарк.

З метою проведення на належному організаційному та творчому рівні культурно-мистецьких заходів з нагоди державних свят, пам'ятних дат, ювілеїв, фестивалів та конкурсів за 8 місяців 2021 року проведено 48 культурно-мистецьких заходів.

В області зосереджений значний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал, що робить територію регіону привабливою для розвитку різних видів туризму.

З метою розвитку гастрономічного туризму та включення Чернігівщини до всеукраїнського гастрономічного маршруту «Дороги смаку України» організовано презентаційний семінар-практикум за темою «Дорога вина та смаку Чернігівщини як інструмент розвитку сільських територій».

Під час святкування 25-ї річниці Конституції України та в рамках 30-ї річниці Незалежності встановлено рекорд України - в Чернігові урочисто розгорнули двохсотметровий Рушник Єдності, для створення якого використовували техніку виготовлення вибійки (тканини з нанесеним візерунком).

Туристичний потенціал області був представлений в рамках міжнародного історичного фестивалю «Вовча гора» у парку природи Беремицьке та на семінарі «Децентралізація та туризм: як громадам використати наявний туристично-рекреаційний потенціал» у м. Чернігів. На базі парку у березні 2021 року організовано та проведено науково-практичну конференцію «Історико-культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації».

До 30-ї річниці Незалежності України взято участь у Всеукраїнському фестивалі народних промыслів та туристичних маршрутів «Мандруй Україною». На фестивалі Чернігівщина презентувала свій туристичний, культурний і гастрономічний потенціал, проводила майстер-класи з традиційних українських ремесел.

Під час проведення та участі у семінарах та фестивалях в області забезпечено розповсюдження туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про область. Постійно проводиться робота з наповнення актуальною інформацією обласного туристичного порталу chernihivregion.travel та соціальних мереж: Facebook та Instagram.

За 9 місяців 2021 року туристичні об'єкти області відвідало 1,2 млн туристів, що на 15,0% або на 175 тис. осіб більше ніж за 9 місяців 2020 року.

Надходження туристичного збору до місцевих бюджетів області склали 1385,1 тис. грн, що на 34 % більше ніж за 9 місяців 2020 року.

Фізична культура і спорт

Для занять фізичною культурою і спортом в області наявні 27 стадіонів, 409 спортивних залів, 10 критих плавальних басейнів, у т.ч. три 25-ти метрових (функціонує - 1), 1265 спортивних майданчиків (з них 89 – із синтетичним покриттям і 384 – з тренажерним обладнанням), 689 футбольних полів, 20 тенісних кортів, 41 фізкультурно-оздоровчий центр, 5 лижних баз, 4 веслувальні бази, 2 кінноспортивні бази, 55 стрілецьких тирів та 278 інших споруд, у т.ч. 109 тренажерних залів.

Рівень забезпечення населення матеріально-спортивною базою становить в середньому 26,3% від мінімальних нормативів державних будівельних норм.

Для організації фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної роботи працюють 46 спортивних шкіл (ДЮСШ) з контингентом 14,1 тис. учнів, 2 школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ) з контингентом 239 спортсменів основного складу, 4 центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», центр інвалідного спорту «Інваспорт», 2 бази олімпійської підготовки (з біатлону та важкої атлетики), державний центр олімпійської підготовки з біатлону, державне підприємство «Олімпійський навчально-спортивний центр «Чернігів», 119 спортивних та фізкультурно-оздоровчих клубів (з контингентом 13,5 тис. осіб), 69 громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

В області розвивається 83 види спорту (у т.ч. 30 олімпійських), працюють 2015 штатних спортивних працівників (з яких 792 – викладачі фізичного виховання навчальних закладів усіх рівнів і 403 – тренери-викладачі та інші).

Всіма видами спорту в спортивних школах, секціях і клубах систематично займаються 28,1 тис. осіб. Фізкультурно-оздоровчою і реабілітаційною роботами охоплено 64,9 тис. осіб. До занять спортом та реабілітації засобами фізичної культури залучено 378 осіб з інвалідністю. Систематичними заняттями у спортивних школах охоплено 15,8% дітей і учнівської молоді віком 6-18 років, що проживають в області.

До складу збірних команд України (основний склад, кандидати і резерв) входять 240 представників Чернігівщини із 43 видів спорту. Крім того, до складу збірних входять 39 спортсменів з інвалідністю.

Розвиток інформаційного простору

В області регулярно виходять близько 60 друкованих ЗМІ (у т.ч. загальнополітичного та інформаційного характеру – до 40). Загальнообласне розповсюдження мають 7 газет.

Працюють близько 25 Інтернет-видань. Здійснюють місцеве мовлення 5 теле- та 8 радіомовників (включно з філією Суспільного мовлення).

Найбільше охоплення телесигналом серед місцевих мовників має філія ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція» («UA: Чернігів»), програми якої транслюються в цифровому стандарті в межах території області.

Значне охоплення також мають КП «ТРА „Новий Чернігів“» та ТОВ «ТРО «Ліга» (логотип «Дитинець») — територія покриття охоплює місто Чернігів та прилеглі райони. На території міста Прилуки та прилеглих районів у цифровому стандарті мовить КП ТК «Прилуки» Прилуцької міської ради. У кабельних мережах здійснює мовлення ТОВ «Телерадіокомпанія «ТІМ».

Інформаційна сфера області у цілому продовжує залишатися вразливою для таких негативних тенденцій загальнонаціонального характеру, як недостатнє представництво українських мистецьких творів у широкому інформаційному просторі, послаблення у суспільстві стратегічної ролі книги і читання.

Загальною загрозою для інформаційного простору Чернігівщини, як складової інформаційного простору України, залишається розгорнута проти України інформаційна війна, яка включає в себе поширення за допомогою широкого набору інструментів у вітчизняному інформаційному полі антиукраїнської пропаганди, неправдивої, викривленої та провокаційної інформації щодо подій в Україні.

Розвиток громадянського суспільства

В області діє 781 громадська організація, з яких 659 зареєстровано, 122 легалізовано шляхом письмового повідомлення. Також нараховується 160 об'єднань громадян: 54 профспілкові організації, 94 благодійні фонди та організації, а також 12 творчих спілок.

Для взаємодії органів влади та громадянського суспільства використовуються такі механізми: консультації з громадськістю, участь в громадських радах, робочих групах, громадські експертизи і моніторинги, громадські слухання, інформаційні запити до органів державної влади тощо.

Представники інститутів громадянського суспільства входять до консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади: Громадської ради при облдержадміністрації (обрано склад Громадської ради при обласній державній адміністрації (35 чол.), у складі Громадської ради створено 14 комітетів з різних напрямів роботи обласної державної адміністрації), Колегії облдержадміністрації та колегій її структурних підрозділів, а також включаються до складу оргкомітетів, робочих груп з підготовки обласних заходів, проєктів обласних програм тощо.

Природокористування та екологічна безпека. Використання природних ресурсів

Область посідає 1 місце в Україні за кількістю територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ). На території області функціонує 675 об'єктів ПЗФ площею 262,65 тис. га, що становить 7,87 % від її загальної площі. За відсотком територій ПЗФ місцевого значення Чернігівщина посідає четверте місце в Україні. Для збереження ландшафтного та біологічного різноманіття в області постійно ведеться робота щодо розширення мережі об'єктів і територій ПЗФ.

Гідрографічна мережа області належить до басейнів великих річок Десна та Дніпро. Всього на території області протікає 1570 річок загальною довжиною 8369 км.

На території області функціонують 19 водосховищ загальною площею водного дзеркала 1,6 тис. га і об'ємом 39,2 млн м³ та 681 русловий ставок з площею водного дзеркала 4,5 млн м³ і об'ємом 146,3 млн. м³.

Прогнозовані запаси підземних вод, за даними Державної служби геології та надр України, складають 3039,0 млн м³. Експлуатаційні запаси підземних вод становлять 204,0 млн м³.

Земельний фонд області станом на 1 січня 2021 року складає 3190,3 тис. га. У структурі земельного фонду 2067,5 тис. га (64,8 %) зайнято сільськогосподарськими угіддями.

Площа земель лісового фонду складає 739,5 тис. га, у тому числі вкритих лісовою рослинністю – 659,9 тис. га.

В області ведеться реєстр об'єктів утворення відходів (ОУВ), де обліковується 191 об'єкт та реєстр об'єктів обробки й утилізації відходів (ООУВ) – 9 об'єктів. В обласному Реєстрі місць видалення відходів (МВВ) обліковується 547 об'єктів.

Протягом 8 місяців 2021 року в рамках Програми охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виконані природоохоронні заходи на загальну суму 1586,7 тис. грн. Зокрема, завершені роботи з тампонажу 13 недіючих артезіанських свердловин.

Фонд захисних споруд цивільного захисту області налічує 592 об'єкти, серед яких 150 сховищ та 442 протирадіаційні укриття.

За результатами комплексних перевірок "Готовими" до використання за призначенням визнано 34 споруди, "Обмежено готовими" – 268, решта - 21 – "Неготовими".

Протягом січня-серпня 2021 року на території області зареєстровано 2349 небезпечних подій (з них – 1 класифікується як надзвичайна ситуація) природного характеру. Внаслідок надзвичайних ситуацій та небезпечних подій 186 осіб загинули та 507 осіб постраждали.

На розвиток економіки та соціальної сфери впливають **невирішені проблемні питання**, головними серед яких залишаються:

- спад економічної активності через запровадження карантинних заходів;
- недостатньо розвинена галузева інфраструктура АПК, що призводить до збільшення витрат аграрних підприємств на виробництво, транспортування, зберігання тощо;
- значна сировинна спрямованість регіонального експорту та суттєва залежність підприємств від зовнішнього ринку збуту, що робить їх дуже вразливим від цінових коливань;
- недостатній механізм стимулювання до інвестування суб'єктів господарювання та потенційних інвесторів, що реалізують невеликі проєкти;
- складна демографічна ситуація (зниження народжуваності, старіння населення);
- низький рівень забезпеченості та швидкоплинність кадрів;
- затримка з утилізації непридатних і заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин;
- руйнація та незадовільний технічний стан багатьох історичних споруд;

Існують також як внутрішні, так і зовнішні ризики і загрози, які можуть впливати на хід реалізації Програми, зокрема:

- продовження карантинних обмежень для бізнесу як в Україні, так і за її межами;
- продовження військового протистояння на Сході країни;
- непередбачувані сценарії розвитку світової економіки, що обумовить коливання цін на світових сировинних ринках та відобразиться на експорті підприємств регіону;
- згорання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період;
- ймовірність девальваційних тенденцій на валютному ринку.

На вирішення цих та інших проблем спрямовані основні завдання Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2022 рік.

II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2022 році

Метою Програми є подальше підвищення рівня і якості життя населення на основі розвитку економіки, ефективного використання власного потенціалу регіону, наявних ресурсів, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності, прозорих умов ведення бізнесу, розвитку системи електронних послуг, забезпечення екологічної безпеки, належного функціонування інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури, створення сприятливих умов для розвитку самодостатніх територіальних громад.

У Програмі передбачено комплекс основних завдань та заходів, спрямованих на стабілізацію роботи і розвиток галузей виробничої та соціальної сфери області у 2022 році, відповідно до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та пріоритетів розвитку регіону шляхом взаємодії обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування та громадськості.

Завдання і заходи Програми економічного і соціального розвитку області на 2022 рік визначені в контексті пріоритетів Стратегії і спрямовані на реалізацію стратегічних цілей, а саме:

1. Розвиток людського потенціалу.
2. Комфортні та безпечні умови для життя.
3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.
4. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер економічної діяльності.
5. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком.

Пріоритетами, які забезпечать розвиток регіону у наступному році будуть:

- ✓ постійний відкритий діалог з територіальними громадами;
- ✓ підвищення якості медичних послуг;
- ✓ активізація інвестиційної діяльності;
- ✓ розбудова дорожньої інфраструктури;
- ✓ надання якісних соціальних та адміністративних послуг;
- ✓ продовження реалізації програми Президента України «Велике будівництво»;
- ✓ забезпечення всієї території області якісним зв'язком та Інтернетом, посилення телесигналу у прикордонних північних районах області;
- ✓ раціональне використання природних ресурсів;
- ✓ підвищення рівня життя та соціального захисту населення в області;
- ✓ ефективне використання туристичного потенціалу;
- ✓ покращення екологічної ситуації.

Заходи економічного і соціального розвитку у 2022 році

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
1. Розвиток людського потенціалу			
1.1. Забезпечення умов для отримання якісної освіти			
Завдання 1. Підвищення рівня дошкільної освіти			
1.	Розбудова мережі закладів дошкільної освіти: реконструкція приміщень та відновлення діяльності закладів дошкільної освіти, відкриття додаткових груп на базі існуючих закладів дошкільної освіти та дошкільних відділень у складі закладів середньої освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Формування сучасної мережі закладів дошкільної освіти, забезпечення доступності та рівних можливостей одержання освітніх послуг для дітей дошкільного віку в містах, селищах та селах, створення комфортних умов під час освітнього процесу для всіх дітей дошкільного віку.
2.	Розширення мережі інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти.		Всебічний розвиток особистості дитини з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної освіти.
3.	Підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д.Ушинського	Підвищення компетентності вихователів відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти, подальше впровадження сучасних методик щодо організації освітнього процесу за дистанційною формою.
Завдання 2. Підвищення якості та безпеки освітніх послуг та забезпечення рівного доступу населення до загальної середньої освіти			
4.	Подальше впровадження реформи «Нова українська школа». Удосконалення матеріально-технічної бази закладів освіти відповідно до стандартів освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Створення безпечного, комфортного, сучасного освітнього середовища. Надання якісних освітніх послуг з урахуванням здібностей, потреб та інтересів кожної дитини.
5.	Продовження процесів оптимізації мережі закладів загальної середньої освіти області з урахуванням демографічних, економічних і соціальних перспектив.		Створення особистісно-орієнтованої моделі освіти із врахування здібностей, потреб та інтересів кожної дитини.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
6.	Подальша розбудова мережі опорних закладів. Проведення роботи з формування сучасної мережі старшої профільної школи.		Вдосконалення функціонування опорних шкіл, створення єдиного освітнього простору. Створення умов для дітей шкільного віку сільської місцевості для отримання якісних освітніх послуг.
7.	Забезпечення організованим підвозенням у сільській місцевості учнів і педагогічних працівників до місць навчання, роботи та додому. Поповнення та систематичне оновлення існуючого парку шкільних автобусів.		Безперебійне підвезення учнів та педагогічних працівників.
8.	Продовження роботи щодо створення інклюзивного середовища у закладах освіти області.		Забезпечення освіти дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням особливості їх розвитку.
9.	Забезпечення якісними освітніми послугами у сфері позашкільної освіти відповідно до основних напрямів діяльності.		Всебічний розвиток знань, умінь та навичок учнівської молоді, можливість відкрити нові таланти чи розвинути вже існуючі здібності.
10.	Розвиток системи виявлення та підтримки обдарованої учнівської молоді.		Покращення результатів участі школярів у Всеукраїнських етапах учнівських олімпіад з навчальних предметів, конкурсів захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, інших інтелектуальних змаганнях. Покращення результатів зовнішнього незалежного оцінювання випускників закладів освіти.
11.	Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, які реалізують основні принципи Концепції Нової української школи.		Оволодіння педагогами ключовими компетентностями для якісної реалізації Концепції Нової Української школи та вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 3. Модернізація освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб регіонального ринку праці			
12.	Створення на базі закладів освіти навчально-практичних центрів сучасної професійної освіти з пріоритетних для регіону професій.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернігівській області	Підвищення якості надання освітніх послуг для забезпечення конкурентоспроможної адаптації випускників до ринку праці.
13.	Забезпечення потреб регіонального ринку праці кваліфікованим трудовим ресурсом на договірних засадах із потенційними роботодавцями.		Збалансування обсягів і напрямів підготовки кадрів з регіональними потребами ринку праці.
14.	Формування позитивного іміджу професійної освіти, популяризація освітніх закладів.		Зростання престижу робітничих професій серед учнівської молоді й дорослого населення.
15.	Реалізація проєкту «Навчально-практичний центр інноваційних технологій в лісогосподарській галузі – нова якість фахівців лісового господарства».	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Сновське вище професійне училище лісового господарства	Забезпечення лісового господарства області висококваліфікованими робітничими кадрами.

1.2. Створення умов для підтримки та формування здорового населення

Завдання 1. Підвищення доступної, якісної медичної допомоги населенню області

1.	Проведення просвітницької роботи з пропаганди здорового способу життя. Всебічне висвітлення сутності та заходів започаткованих перетворень у медичній сфері в друкованих та електронних ЗМІ.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення інформованості населення щодо реформування сфери охорони здоров'я, формування позитивного ставлення населення до реформ в сфері охорони здоров'я.
2.	Будівництво, реконструкція та ремонт закладів охорони здоров'я, покращення їх матеріально-технічної бази.		Поліпшення умов отримання населенням послуг охорони здоров'я.
3.	Створення спроможної мережі надання первинної та спеціалізованої медичної допомоги.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення надання вчасної медичної допомоги.
4.	Організація та проведення заходів із вторинної профілактики захворювань органів зору, слуху, опорно-рухової системи та серцево-судинних захворювань.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, КНП «Чернігівська обласна лікарня», КНП «Чернігівська обласна дитяча лікарня»	Забезпечення не менше ніж 200 осіб, які перебувають на спеціальному обліку, медиковідновлювальними засобами (слуховими апаратами, ендопротезами, виробами кардіологічного призначення тощо).

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
5.	Придбання санітарних автомобілів для Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.	Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Чернігівської обласної ради, Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Розвиток системи екстреної медичної допомоги.
6.	Забезпечення медичних працівників, житлом (зокрема, службовим), земельними ділянками.	Райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Покращення кадрової ситуації та соціального захисту медичних працівників.
Завдання 2. Профілактика та лікування соціально небезпечних хвороб			
7.	Своєчасне виявлення випадків захворювання на туберкульоз та забезпечення контрольованого лікування хворих на туберкульоз на амбулаторному етапі.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Своєчасне і максимальне виявлення захворювань на туберкульоз. Покращення ефективності лікування хворих на туберкульоз, у першу чергу на амбулаторному етапі лікування.
8.	Проводити інформування населення області з питань профілактики та ранньої діагностики злоякісних новоутворень з використанням засобів масової інформації.		Раннє виявлення онкопатології, покращення рівня надання медичної допомоги хворим на злоякісні новоутворення, зниження інвалідизації онкологічних хворих, рівня смертності від раку, створення умов для продовження та поліпшення якості життя онкологічних хворих.
9.	Надання населенню своєчасних та ефективних медичних послуг з діагностики та лікування коронавірусної інфекції COVID-19, забезпечення лікарськими засобами, дооснащення відділень та палат інтенсивної терапії, інфекційних відділень медичним обладнанням та апаратурою, проведення стимулювання оплати праці медичних працівників, задіяних в наданні медичної допомоги хворим на COVID-19.		Готовність комунальних закладів охорони здоров'я області для стабільної реалізації комплексу завдань і заходів, спрямованих на вчасне та ефективне надання медичної допомоги пацієнтам з інфекцією COVID 19, забезпечення дотримання інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та збереження кадрового потенціалу закладів.
10.	Забезпечення своєчасного проведення імунопрофілактики інфекційних захворювань (згідно календаря щеплень), а також проти гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого	Зниження рівня захворюваності та інвалідизації населення від імунокерованих інфекцій та гострої респіраторної хвороби

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	коронавірусом SARS-CoV-2.	самоврядування (у порядку рекомендації)	COVID-19.
Завдання 3. Зміцнення здоров'я населення засобами фізичної культури і спорту			
11.	Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Управління освіти і науки облдержадміністрації, КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр» Чернігівської обласної ради	Збільшення відсотку молоді, охопленої профілактичними заходами.
12.	Проведення спортивних змагань та масових фізкультурно-оздоровчих заходів з залученням усіх верств населення в рамках Національної стратегії з оздоровчої рухової активності.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення обсягів рухової активності населення і, як наслідок, зміцнення здоров'я населення засобами фізичної культури і спорту.
13.	Забезпечення ефективного функціонування, розширення мережі та удосконалення роботи закладів фізичної культури і спорту.		Досягнення рівня 20% охоплення дітей і учнівської молоді віком 6-23 років систематичними заняттями у спортивних школах, секціях, клубах.
Завдання 4. Розвиток спортивної інфраструктури			
14.	Будівництво нових, реконструкція і ремонт наявних капітальних спортивних споруд та оснащення їх сучасним інвентарем і обладнанням.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Приведення стану наявних спортивних споруд до рівня міжнародних стандартів, створення додаткових умов для занять населення фізичною культурою і спортом, підготовки спортивних резервів та спортсменів високого класу.
15.	Будівництво міні-футбольних і мультифункціональних спортивних майданчиків зі штучним покриттям для масового використання.		Розвиток спортивної інфраструктури для масових занять населення фізичною культурою і спортом, проведення спортивних змагань з ігрових видів спорту для всіх категорій населення.
Завдання 5. Реалізація ініціативи Президента України «Активні парки»			
16.	Забезпечення облаштування комплектів вуличних снарядів для занять спортом і фізичними вправами в містах, селищах і селах на територіях «Активних парків».	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у	Облаштування 25 комплектів вуличних снарядів для занять спортом і фізичними вправами в містах, селищах і селах на територіях «Активних

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		порядку рекомендації)	парків».
Завдання 6. Оздоровлення дітей			
17.	Організація відпочинку та оздоровлення дітей області.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації	Збільшення питомої ваги оздоровчих послуг. Надання якісних оздоровчих та відпочинкових послуг.
18.	Проведення державної атестації дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області.		Приведення діяльності закладів оздоровлення та відпочинку у відповідність до державних стандартів.
1.3. Розвиток сфери культури і мистецтв та збереження історико-культурної спадщини			
Завдання 1. Створення умов для культурного розвитку і творчого самовираження громадян. Оптимізація та модернізація мережі сфери культури			
1.	Проведення фестивалів, конкурсів та свят, концертних програм та забезпечення змістовного дозвілля, доступу до можливостей для творчого самовираження.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Забезпечення змістовного дозвілля, доступу до можливостей для творчого самовираження.
2	Залучення національно-культурних товариств до проведення фестивалів, конкурсів та свят, концертних програм тощо.		Збереження та розвиток національної ідентичності культурних товариств.
3.	Створення Центрів надання культурних послуг (ЦКП) в територіальних громадах.	Органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Комплексне надання культурних послуг, консультаційної, інформаційної допомоги. Доступ до користування приміщеннями та обладнанням для творчості, неформального навчання та спілкування жителів територіальних громад з урахуванням чисельності, вікового, статевого, національного, соціального, галузевого складу населення.
4.	Розвиток мистецької освіти.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Забезпечення рівного доступу до отримання якісної мистецької освіти.
5.	Поповнення фондів публічних бібліотек актуальною та сучасною літературою, що відповідає запитам читачів.		Сприяння розвитку навичок та мотивації до читання, підтримка державної мови, надання доступу читачам до нових якісних книжкових видань у бібліотеках.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Збереження нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного розмаїття			
6.	Розвиток креативних індустрій та створення культурного продукту (товари та послуги, що виробляються (тиражуються) в процесі культурної діяльності на основі творів і служать для задоволення громадянами своїх творчих, духовних, дозвіллевих потреб - фонограми, аудіо-альбоми, вироби ужиткового мистецтва, театральні та циркові вистави, концерти тощо). Включення елементів НКС до працюючих та запланованих туристичних маршрутів.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Підвищення рівня споживання культурного продукту шляхом формування цілісного інформаційно-культурного простору. Посилення спроможності закладів культури до міжсекторної взаємодії, зокрема із операторами креативних індустрій.
7.	Виявлення, ідентифікація, збереження і популяризація виконавського аматорського мистецтва, усних традицій, звичаїв, обрядів, традиційних ремесел.		Створення електронного ресурсу, що передбачає висвітлення напрямів та елементів, у яких проявляється нематеріальна культурна спадщина області.

1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності

Завдання 1. Соціальний захист населення та підвищення стандартів життя людей з особливими потребами

1.	Надання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення членам сімей загиблих учасників АТО/ООС, особам з інвалідністю 1-2 груп з числа учасників АТО/ООС, а також внутрішньо переміщеним особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і потребують поліпшення житлових умов.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Поліпшення житлових умов населення.
2.	Забезпечення направлення на отримання послуг із санаторно-курортного лікування та психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників АТО/ООС, членів їх сімей (для отримання психологічної реабілітації) та членів сімей загиблих (померлих) таких осіб.		Забезпечено потреби постраждалих учасників Революції Гідності, учасників АТО/ООС, членів їх сімей та членів сімей загиблих таких осіб у санаторно-курортному лікуванні та психологічній реабілітації.
3.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю внаслідок війни, осіб з інвалідністю внаслідок загального захворювання та з дитинства.		Забезпеченоу повному обсязі потреби осіб з інвалідністю санаторно-курортним лікуванням та дітей з інвалідністю

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Направлення осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю до реабілітаційних установ для отримання реабілітаційних послуг.		реабілітаційними послугами.
5.	Забезпечення своєчасного та в повному обсязі надання населенню всіх видів державної допомоги, субсидій згідно із чинним законодавством.		Виплату усіх видів державної соціальної підтримки проведено вчасно та в повному обсязі.
Завдання 2. Розвиток сімейних форм виховання. Забезпечення права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання у сімейному оточенні			
6.	Організація навчальних заходів (семінарів, тренінгів) для надавачів соціальних послуг за відповідними напрямками роботи, у т.ч. для працівників місцевих центрів соціальних служб, центрів надання соціальних послуг, закладів соціального обслуговування, фахівців із соціальної роботи територіальних громад.	Обласний центр соціальних служб	Підвищення кваліфікації та професійного рівня спеціалістів та фахівців із соціальної роботи районних/міських центрів соціальних служб, територіальних громад, закладів соціальної підтримки.
7.	Підготовка, створення та розповсюдження інформаційно - рекламної продукції соціального змісту з актуальних питань: популяризація сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; послуг патронату над дитиною; формування відповідального батьківства; попередження соціального сирітства; запобігання жорстокого поводження з дітьми.		
8.	Влаштування дітей, що залишились без батьківської піклування, до сімейних форм виховання.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштованих у сімейні форми виховання (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).
9.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури, друкованої інформаційно-просвітницької продукції, інформації в мережі Інтернет стосовно влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання.		
10.	Проведення навчальних семінарів для працівників служб у справах дітей райдержадміністрацій, виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей з питань захисту прав, свобод, законних інтересів дітей-	Служба у справах дітей облдержадміністрації	

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштування їх до сімейних форм виховання.		
11.	Створення 1 дитячого будинку сімейного типу та 10 прийомних сімей у громадах області, влаштування до них 50 дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Розгалуження мережі прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.
12.	Розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, послуги патронату над дитиною, у т.ч. через проведення відповідних інформаційних кампаній з метою активізації зацікавленості широких кіл громадськості області.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення інформаційно-просвітницької роботи та методичної допомоги територіальним громадам щодо розвитку сімейних форм виховання.
13.	Проведення навчань: кандидатів у прийомні батьки, батьки - вихователі, опікуни, піклувальники; кандидатів в усиновлювачі; кандидатів у патронатні вихователі; підвищення кваліфікації прийомних батьків та батьків-вихователів діючих прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.	Обласний центр соціальних служб	Підвищення рівня виховного потенціалу прийомних батьків, батьків-вихователів; збільшення рівня охоплення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання.
14.	Забезпечення соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, соціального супроводу опікунських сімей.	Обласний, районні, міські центри соціальних служб	Своєчасна соціальна підтримка та допомога прийомним сім'ям та дитячим будинками сімейного типу, опікунським сім'ям.
15.	Проведення благодійних акцій, святкових заходів для дітей соціально незахищених категорій.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підтримка дітей соціально незахищених категорій, підвищення поінформованості населення з питань захисту прав та законних інтересів дітей.
Завдання 3. Зменшення рівня дитячої бездоглядності та безпритульності, інших антигромадських проявів серед дітей			
16.	Виявлення дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, залишилися без піклування батьків, бездоглядних та безпритульних дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення кількості дітей, охоплених профілактичними заходами.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
17.	Проведення виїзних нарад, засідань за «круглим столом» з питань соціально-правового захисту дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Посилення взаємодії структурних підрозділів органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у вирішенні актуальних завдань державної політики у сфері охорони дитинства.
18.	Організація діяльності мобільного інформаційно-консультативного пункту з прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення рівня поінформованості населення та посадових осіб державних установ щодо захисту прав дітей.
19.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури з питань профілактики дитячої бездоглядності та безпритульності, друкованої інформаційно-просвітницької продукції із захисту прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
20.	Проведення навчальних семінарів для працівників територіальних служб у справах дітей області, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей з питань профілактики дитячої безпритульності та бездоглядності.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення професійного рівня працівників служб у справах дітей, закладів соціального захисту дітей.
21.	Проведення фестивалю кращих практик виховної роботи та соціально-психологічної реабілітації дітей серед працівників центрів соціально-психологічної реабілітації дітей (міста Ніжин, Чернігів, с. Хмільниця Чернігівського району).	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Поширення досвіду виховної та реабілітаційної роботи, підвищення майстерності і професійного рівня педагогічних працівників закладів.

Завдання 4. Соціальне становлення та підтримка дітей та молоді

22.	Набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти (розвиток неформальної освіти).	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Управління освіти і науки облдержадміністрації, КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр» Чернігівської обласної ради	Збільшення кількості молоді, залученої до неформальної освіти.
23.	Створення умов з метою працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді).		Збільшення кількості молоді, залученої до праці в літніх трудових загонах, сезонних робіт та підприємницької діяльності у порівнянні з 2021 роком на 5%.
24.	Надання фінансової підтримки громадським організаціям молодіжного та національно-патріотичного спрямування.		Збільшення кількості реалізованих соціально-корисних проєктів молодіжних громадських організацій.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
25.	Національно-патріотичне виховання молоді, формування патріотичної свідомості та національної єдності. Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді.		Збільшення кількості молоді, залученої до заходів національно-патріотичного спрямування.
Завдання 5. Популяризація сімейних цінностей. Забезпечення гендерної рівності, запобігання та протидія домашньому насильству або насильству за ознакою статі			
26.	Проведення соціальних та культурологічних заходів з питань розвитку та підтримки сімей, в тому числі багатодітних.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Проведення не менше чотирьох заходів. Охоплення соціальними заходами не менше 2% осіб населення області.
27.	Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, семінарів, тренінгів, круглих столів, робочих зустрічей з питань запобігання та протидії домашньому насильству.		Удосконалення системи реагування на факти насильства. Підвищення рівня знань з питання запобігання та протидії домашньому насильству. Залучення до проведення заходів не менше 1000 осіб.
28.	Забезпечення функціонування мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.	Обласний центр соціальних служб, Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Надання вчасної допомоги особам, які стали жертвами домашнього насильства.
29.	Проведення комунікативних, інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування у суспільстві рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, подолання стереотипних уявлень про роль чоловіка і жінки, запобігання проявам дискримінації в суспільстві.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Проведення не менше чотирьох заходів на рік. Залучення до проведення заходів близько 1,5% жіночого населення області.
Завдання 6. Запобігання торгівлі людьми та надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми			
30.	Проведення інформаційних кампаній з метою привернення уваги до проблеми торгівлі людьми, зростання рівня обізнаності населення.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Удосконалення системи протидії торгівлі людьми, виявлення постраждалих осіб та надання їм допомоги.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
31.	Забезпечення інформаційно-навчальних та методичних заходів серед представників органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми та населення області в цілому.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації	Підвищення рівня професійної компетентності у сфері протидії торгівлі людьми, забезпечення захисту прав постраждалих осіб.
1.5. Підвищення якості та конкурентоспроможності людських ресурсів.			
<i>Завдання 1. Сприяння продуктивній зайнятості населення, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили</i>			
1.	Сприяння працевлаштуванню населення, що шукає роботу та звертається за послугами до служби зайнятості, на вільні та новостворені робочі місця; подальший розвиток клієнто-орієнтованості соціальних послуг.	Чернігівський обласний центр зайнятості	Підвищення рівня зайнятості населення.
2.	Проведення профорієнтаційної роботи у напрямку інформування та мотивації широких верств населення до професійного росту, розвитку вмінь, компетенцій та кваліфікації протягом усього життя, легальної зайнятості.		Забезпечення отримання населенням знань та умінь, необхідних для задоволення потреб ринку праці.
3.	Залучення до професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних громадян з метою підвищення їх конкурентоздатності та покращання якості робочої сили з урахуванням потреб ринку праці та замовлень роботодавців.		Покращення якості робочої сили, задоволення потреб роботодавців у кваліфікованих кадрах.
4.	Організація громадських робіт та інші роботи тимчасового характеру, які заохочують та стимулюють безробітних до продуктивної зайнятості. Зосередження уваги на роботах в інтересах територіальних громад та у напрямку екологічного захисту навколишнього середовища.		Тимчасова зайнятість населення, матеріальна підтримка безробітних, мотивація безробітних до праці.
5.	Організація професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації учасників АТО/ООС.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, обласний центр зайнятості, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення конкурентоспроможності учасників АТО/ООС на ринку праці.
6.	Забезпечення дієвого контролю за дотриманням законодавства про працю суб'єктами господарювання	Управління Держпраці у Чернігівській області	Зменшення рівня незадекларованої зайнятості.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	області, особливо в частині легалізації зайнятості та своєчасної виплати заробітної плати.		
7.	Проведення моніторингу показників оплати праці та стану її виплати. Вжиття заходів щодо забезпечення скорочення заборгованості із виплати заробітної плати.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Поліпшення рівня життя працюючого населення області, скорочення зарплатних боргів.
8.	Моніторинг колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин.		Ефективна організація праці та її оплати на рівні підприємства

Завдання 2. Створення належних безпечних і здорових умов праці на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності

9.	Здійснення державного нагляду і контролю на підприємствах, в організаціях та установах області незалежно від форм власності і господарювання, за дотриманням законодавства про охорону праці.	Управління Держпраці у Чернігівській області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки. Сприяння соціальному захисту трудових прав найманих працівників області.
10.	Проведення превентивної роботи, спрямованої на недопущення порушення вимог законодавчих та нормативно-правових актів з питань охорони праці та промислової безпеки шляхом проведення семінарів, нарад, «круглих столів» для роботодавців, а також - розміщення публікацій та виступів у засобах масової інформації.		Сприяння обізнаності населення з метою недопущення порушень діючого законодавства з охорони праці.

2. Комфортні та безпечні умови для життя

2.1. Розвиток транспортної інфраструктури та зв'язку

Завдання 1. Вдосконалення обласної мережі автобусних маршрутів загального користування.

1.	Упорядкування обласної мережі автобусних маршрутів загального користування з урахуванням максимально можливого охоплення автобусним сполученням сільських населених пунктів.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), суб'єкти господарювання	Удосконалення маршрутної мережі області, забезпечення транспортної доступності для населення громад та районів, покращення транспортного забезпечення регіону.
2.	Покращення транспортного обслуговування осіб з обмеженими фізичними можливостями шляхом використання автобусів спеціалізованого призначення.		Створення умов для надійного, якісного та безпечного перевезення пасажирів з обмеженими фізичними можливостями.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Забезпечення прозорості конкуренції на ринку пасажирських автоперевезень.			
3.	Організація пасажирських перевезень шляхом проведення конкурсів з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі території області (внутрішньообласні маршрути).	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, суб'єкти господарювання, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	Покращення організації та підвищення якості й безпеки пасажирських автоперевезень, максимальне охоплення автобусним сполученням сільських населених пунктів області.
4.	Організація роботи щодо припинення надання послуг з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах перевізниками без відповідних дозвільних документів.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Управління стратегічних розслідувань у Чернігівській області Національної поліції України,	Забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання, які надають послуги з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування. Надання безпечних послуг з перевезення пасажирів.
5.	Посилення контролю за виконанням договірних умов і вимог законодавства у сфері пасажирських автоперевезень.	Управління Держпраці у Чернігівській області, Управління Укртрансбезпеки у Чернігівській області, Головне управління Національної поліції у Чернігівській області, Департамент патрульної поліції у Чернігівській області, Головне управління Державної податкової служби у Чернігівській області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення якості і доступності пасажирських автотранспортних послуг, ефективності державного регулювання та контролю за роботою автомобільного транспорту.
Завдання 3. Розвиток телекомунікаційних мереж загального користування та мережі поштового зв'язку.			
6.	Забезпечення доступності універсальних поштових послуг, розвиток нових послуг, поліпшення якості обслуговування споживачів.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта» (за	Забезпечення надання якісних універсальних поштових послуг сільському населенню та підвищення рентабельності роботи відділень поштового зв'язку.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
7.	Забезпечення населення області сучасними засобами мобільного зв'язку і швидкісного Інтернету.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), оператори мобільного зв'язку (за згодою)	Задоволення потреб населення у доступному, надійному та якісному зв'язку, розширення географії покриття широко-мугового Інтернету.

Завдання 4. Розбудова дорожньої інфраструктури

8.	Будівництво і модернізація мережі автомобільних доріг загального користування та штучних споруд на них.	Управління капітального будівництва облдержадміністрації	Поліпшення транспортно-експлуатаційного стану мостових споруд та автомобільних доріг. Покращення транспортного сполучення населених пунктів. Посилення безпеки дорожнього руху. Зниження ризиків дорожньо-транспортних пригод.
----	---	--	--

2.2. Реалізація проєктів регіонального розвитку

Завдання 1. Покращення стану інфраструктури області

1.	Координація та забезпечення реалізації бюджетних програм та субвенцій, передбачених в державному бюджеті на розвиток інфраструктури.	Департаменти облдержадміністрації: економічного розвитку; фінансів; Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Головне управління Державної казначейської служби України у Чернігівській області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Ефективне та своєчасне використання державних коштів. Вчасне внесення змін до Переліків об'єктів, які пропонуються до реалізації за рахунок державних коштів.
2.	Проведення моніторингу та аналізу стану використання державних коштів, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіону.		
3.	Формування переліку та забезпечення реалізації проєктів у рамках Програми Президента України «Велике будівництво».		
4.	Координація роботи з підготовки, оцінки, відбору та впровадження	Департамент економічного	Забезпечення проведення конкурсного відбору та

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	інвестиційних програм та проєктів, фінансування яких передбачається за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.	розвитку облдерж-адміністрації	формування загального рейтингового списку проєктів, що можуть реалізовуватись за кошти ДФРР. Введення в експлуатацію об'єктів соціально-культурного значення, поліпшення їх стану, забезпечення і підвищення умов і якості надання послуг громадянам області.
5.	Інформування громадськості з питань напрямів та пріоритетів використання коштів державного бюджету.	Департаменти облдержадміністрації: економічного розвитку; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю; інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня поінформованості громадськості про державне стимулювання розвитку територій, а також про реалізовані проєкти за кошти державного бюджету.
6.	Завантаження та оновлення на інтерактивній мапі проєктів будівництва, об'єктів ремонтів, які реалізуються на території області за рахунок коштів державного бюджету.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
7.	Проведення навчальних заходів для органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо підготовки інвестиційних програм та проєктів для подачі на конкурс, а також реалізації проєктів.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, Чернігівський регіональний центр підвищення кваліфікації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.3. Ефективне планування територіального розвитку			
Завдання 1. Планування територій			
1.	Розроблення та коригування містобудівної документації.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	Раціональне використання територій, обґрунтовані пропозиції щодо встановлення та зміни меж населених пунктів, комплексної забудови територій.
2.	Створення та ведення містобудівного кадастру Чернігівської області.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації	Створення комплексу технічного і програмного забезпечення містобудівного кадастру Чернігівської області.
2.4. Підвищення якості надання населенню житлово-комунальних послуг. Житлова політика. Енергозбереження			
Завдання 1. Підвищення ефективності та надійності функціонування підприємств житлово-комунального господарства			
1.	Забезпечення постійного моніторингу цін/тарифів на житлово-комунальні послуги.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення постійного контролю за рівнем відшкодування тарифами фактичної вартості послуг, приведення тарифів до економічно обґрунтованого рівня, зменшення збитковості підприємств.
2.	Сприяння поліпшенню технічного стану (будівництво, реконструкція, модернізація) мереж тепло-, електро-, газо-, водопостачання, водовідведення та житлового фонду, у тому числі за рахунок впровадження енергоефективних технологій.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства, облдержадміністрації, Управління капітального будівництва облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)	Забезпеченість споживачів житлово-комунальними послугами належної якості та зменшення обсягів використання енергетичних і матеріальних ресурсів на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Поліпшення умов проживання населення та рівня благоустрою територій населених пунктів			
3.	Модернізація мереж зовнішнього освітлення населених пунктів.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)	Належний благоустрій територій населених пунктів.
4.	Запровадження нових технологій та форм організації поводження з твердими побутовими відходами.		Розвиток сфери управління твердими побутовими відходами. Розширення сфер використання твердих побутових відходів як вторинної сировини.
5.	Будівництво свердловин з облаштуванням водозабірних колонок в сільських населених пунктах в рамках виконання заходів обласної програми «Питна вода Чернігівської області на 2022-2026 роки».		Забезпечення населення питною водою в необхідних обсягах відповідної якості.
Завдання 3. Реалізація програм підтримки житлового будівництва			
6.	Координація та забезпечення реалізації державних та регіональних програм житлового будівництва, у т.ч. забезпечення житлом пільгових категорій населення.	Департаменти облдержадміністрації: економічного розвитку; фінансів; сім'ї, молоді та спорту; соціального захисту населення; Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), Чернігівський обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, Чернігівське регіональне управління державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (у порядку рекомендації)	Забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, збільшення обсягів введення житла в експлуатацію. Покращення умов проживання населення, закріплення кадрів для забезпечення обслуговування сільського населення якісними послугами. Зменшення рівня соціальної напруги серед громадян, які стоять на квартирній черзі.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 4. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами			
7.	Модернізація житлового фонду з використанням сучасних енергозберігаючих технологій шляхом проведення заходів з утеплення огорожувальних конструкцій та дахів, встановлення ІТП, проведення балансування систем опалення, заміна віконних та дверних конструкцій на енергозберігаючі, модернізація систем освітлення.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства сфери житлового господарства (за згодою)	Покращення технічного стану будівель та продовження терміну їхньої експлуатації. Зменшення споживання населенням енергетичних ресурсів та підвищення комфорту проживання в будівлях.
8.	Розробка та забезпечення реалізації місцевих програм стимулювання населення та ОСББ до впровадження енергоефективних заходів.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Стимулювання до впровадження енергоефективних заходів в багатоповерхових будівлях та приватних будинках. Збільшення кількості ОСББ, та приватних домогосподарств, що стали учасниками урядових та місцевих програм підтримки. Підвищення рівня свідомості мешканців щодо необхідності ощадливого ставлення до енергоресурсів. Посилення компетенції власників житлового фонду щодо реалізації проєктів, направлених на підвищення енергоефективності будівель.
9.	Сприяння впровадженню системи енергоменджменту в установах бюджетної сфери.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства;	Підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів.
10.	Впровадження заходів, направлених на скорочення споживання енергоресурсів у будівлях закладів бюджетної сфери області.	структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення споживання енергетичних ресурсів та скорочення видатків місцевих бюджетів на оплату за спожиті енергоресурси. Покращення експлуатаційних характеристик будівель та підвищення комфортності умов перебування у закладах бюджетної сфери області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
11.	Впровадження нових екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій.		Зменшення споживання традиційних паливно-енергетичних ресурсів. Збільшення обсягів виробництва та споживання теплової та електричної енергії з альтернативних видів палива.
12.	Проведення роз'яснювальної роботи щодо популяризації питань підвищення рівня енергоефективності.		Популяризація економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері.

2.5. Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку.

Техногенна безпека

Завдання 1. Зменшення негативного впливу відходів на довкілля, попередження забруднення підземних водоносних горизонтів

1.	Утилізація та знешкодження непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), сільгосппідприємства області	Знижено рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.
2.	Будівництво нових чи реконструкція існуючих об'єктів водовідведення та очисних споруд.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Не допущено забруднення довкілля області неочищеними стічними водами.
3.	Проведення ліквідаційного санітарно-технічного тампонажу недіючих артезіанських свердловин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; власники свердловин	Не допущено забруднення підземних водоносних горизонтів.

Завдання 2. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі

4.	Проведення природоохоронних кампаній зі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечено збереження та охорону рослинного і тваринного світу, цінних природних ландшафтів, підтримано природні умови для життя і розвитку людини в екологічно збалансованому природному
5.	Розширення території природно-заповідного фонду.		

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			середовищі, встановлено межі об'єктів природно-заповідного фонду й інформаційно-охоронні знаки, розроблено екологічні стежки.
Завдання 3. Формування екологічної свідомості та екологічної культури громадян			
6.	Інтеграція європейської моделі екологічного моніторингу в систему моніторингу довкілля області.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), суб'єкти регіональної системи моніторингу	Формування інформаційного простору щодо стану довкілля області, вдосконалення системи прийняття управлінських рішень.
7.	Поширення екологічної інформації природоохоронного спрямування. Впровадження інформаційних технологій для підвищення якості екологічної освіти та розвитку екологічної свідомості населення.	Департаменти: екології та природних ресурсів; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації; Управління освіти і науки облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня екологічної свідомості та забезпечення широкого доступу громадськості до екологічної інформації.
Завдання 4. Ефективне використання водних, лісових та земельних ресурсів			
8.	Захист екосистем і збереження довкілля, раціональне та ефективне використання водних ресурсів.	Деснянське басейнове управління водних ресурсів	Забезпечення встановлення режимів роботи на 183 водогосподарських системах на площі 187 тис.га.
9.	Поліпшення стану та якісного складу лісів (проведення рубок формування та оздоровлення лісів, боротьба зі шкідниками лісу).	Обласне управління лісового та мисливського господарства, КП «Чернігівоблагроліс»	Проведення рубок формування та оздоровлення лісів на площі 12527 га. Винищувальні роботи в осередках шкідників і хвороб на площі 23 тис.га.
10.	Відтворення лісів на землях лісового фонду (лісовідновлення, природне поновлення, лісорозведення).		Відтворення лісів на площі 1882 га.
11.	Встановлення лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань.		Упорядкування заготівлі лісових ресурсів місцевого значення.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
12.	Проведення робіт з оновлення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів.	Головне управління Держгеокадастру у Чернігівській області, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оновлення технічної документації про нормативну грошову оцінку земель по 794 населених пунктах області.

Завдання 5. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

13.	Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій, поліпшення ефективності оперативного реагування та зменшення матеріальних збитків і втрат у разі виникнення таких ситуацій.
14.	Створення регіонального, місцевих і об'єктових резервів матеріально-технічних ресурсів для ліквідації надзвичайних ситуацій і їх наслідків.		Забезпечення своєчасної ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків.
15.	Підтримання в постійній готовності обласної системи оповіщення.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації; Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою); райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Своєчасне інформування населення щодо дій при виникненні надзвичайних ситуацій.
16.	Утримання в постійній готовності до використання за призначенням захисних споруд.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Укриття населення від засобів масового ураження в особливий період та під час надзвичайних ситуацій у мирний час.

3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки

3.1. Ефективна реалізація регіонального інвестиційного потенціалу

Завдання 1. Створення сприятливого інвестиційного клімату та підтримка інвестиційної активності суб'єктів господарювання

1.	Формування баз даних наявних в регіоні потенційних об'єктів для інвестування (вільних земельних ділянок, незадіяних приміщень,	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; структурні підрозділи	Покращення обізнаності потенційних інвесторів щодо наявних можливостей інвестування в регіоні,
----	--	---	--

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	об'єктів незавершеного будівництва, інвестиційних пропозицій тощо), наповнення та удосконалення Інтерактивної інвестиційної карти Чернігівської області.	облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	прискорення процесу прийняття рішень щодо інвестування в економіку області.
2.	Сприяння створенню елементів інституційного середовища (індустріальних, наукових, технологічних парків, кластерів тощо) як платформи для зростання інвестиційних потоків.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою), Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Формування сприятливого інвестиційного середовища для започаткування бізнесу та розвитку підприємницьких ініціатив, розвиток сучасної наукової, виробничої інфраструктури, формування нових промислових зон.
3.	Популяризація та поширення застосування механізму державно-приватного партнерства в області (формування переліку потенційних проєктів державно-приватного партнерства, сприяння у проведенні ідентифікації проєктних ідей, підготовці концептуальних записок та ТЕО, пошуку приватних партнерів).		Активізація процесу використання інструменту державно-приватного партнерства в регіоні, збільшення кількості проєктів, реалізованих на умовах державно-приватного партнерства.
4.	Налагодження співпраці з міжнародними партнерами. Підвищення поінформованості потенційних реципієнтів області про відкриті для участі програми міжнародної технічної допомоги, грантові проєкти, програми пільгового кредитування міжнародних фінансових організацій.		Поглиблення та розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, партнерами з розвитку, залучення позабюджетних коштів для покращення економічного та соціального розвитку області.
5.	Проведення конкурсу з відбору кращих інвестиційних проєктів/ідей «Invest-Up.CN».		Стимулювання інвестиційної активності, виявлення перспективних інвестиційних проєктів, популяризація та розвиток інвестиційних процесів.
Завдання 2. Промоція інвестиційного потенціалу та можливостей області			
6.	Проведення та представлення області під час участі в публічних заходах інвестиційного характеру (форуми, конференції, семінари, тренінги тощо).	Департамент економічного розвитку, структурні підрозділи облдержадміністрації; Агенція регіонального розвитку Чернігівської області; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Формування позитивного іміджу області, збільшення обсягів інвестування та активізація інвестиційних процесів в області, налагодження нових ділових контактів, розширення міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
7.	Маркетингово-інформаційна підтримка інвестиційної діяльності, наповнення та ефективне використання інформаційних каналів та веб-ресурсів для промоції інвестиційного потенціалу області.		Забезпечення ідентифікації Чернігівщини серед вітчизняної та міжнародної спільноти. Формування обізнаності та зацікавленості серед ділових кіл про можливість ведення бізнесу на Чернігівщині, встановлення нових ділових контактів.
8.	Створення сучасних інформаційних продуктів інвестиційного спрямування для популяризації інвестиційних можливостей регіону.		Покращення іміджу регіону як успішного і надійного економічного партнера та перспективної території для вкладення інвестицій, збільшення кількості реалізованих інвестиційних проєктів.

Завдання 3. Підвищення обізнаності та інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади з актуальних питань інвестиційної діяльності

9.	Організація та участь у навчальних заходах щодо актуальних питань інвестиційної діяльності (професійна комунікація з інвесторами, ведення ділових переговорів, написання та супровід інвестиційних проєктів, залучення МТД, грантів, кредитних коштів, державно-приватне партнерство тощо).	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, Чернігівська регіональна торгово-промислова палата, Агенція регіонального розвитку	Поліпшення якості та підвищення професіоналізму та рівня обізнаності державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, інших спеціалістів, що працюють у сфері інвестиційної діяльності.
10.	Забезпечення консультативної, методологічної та інформаційної підтримки органів місцевого самоврядування, районних державних адміністрацій з питань залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.	Чернігівської області, Чернігівський регіональний центр підвищення кваліфікації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Впровадження ефективних форм співпраці органів місцевої виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, консолідація зусиль усіх стейкхолдерів, які займаються підтримкою інвестиційної діяльності в області.
11.	Створення дієвої системної мережі роботи з інвесторами. Налагодження ефективної комунікації з вітчизняним та іноземним бізнесом, надання прозорості та кваліфікованої підтримки інвестору.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою), Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Забезпечення високої якості супроводу та обслуговування інвесторів в регіоні на всіх етапах реалізації інвестиційного проєкту.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.2. Активізація зовнішньоекономічної діяльності			
Завдання 1. Удосконалення інфраструктури підтримки експорту в Чернігівській області			
1.	Сприяння експортерам області у нарощуванні обсягів експорту та розширенні ринків збуту.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Зростання обсягів експорту.
2.	Інформаційна підтримка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності області.		Встановлення та розширення співпраці регіональних підприємств з потенційними діловими партнерами, підвищення професійного рівня працівників підприємств, відповідальних за сферу зовнішньоекономічної діяльності.
3.	Реалізація заходів проєкту «Export AID – підтримка експортної діяльності Чернігівської області», в т.ч. створення та забезпечення роботи онлайн платформи для проведення віртуальних промоційних заходів та виставок продукції місцевих виробників та її промоція.		Поширення позитивного іміджу регіону в Україні і за кордоном, сприяння просуванню продукції місцевих товаровиробників на зовнішні ринки, нарощування обсягів регіонального експорту.
Завдання 2. Забезпечення розвитку міжнародних зв'язків області з закордонними партнерами			
4.	Організація та проведення іміджевих заходів за участю дипломатичних представництв, іноземних офіційних делегацій, представників міжнародних організацій, а також участь офіційних делегацій області у міжнародних заходах з питань розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Представлення потенціалу регіону серед міжнародної спільноти, налагодження та розвиток двостороннього співробітництва із закордонними партнерами, дотримання норм дипломатичного протоколу.
5.	Розширення договірної бази з регіонами іноземних країн та реалізація діючих угод і планів заходів про співробітництво Чернігівської області з іноземними партнерами.		Розвиток та поглиблення двостороннього співробітництва, налагодження партнерських зв'язків та укладення міжнародних договорів з метою сприяння розвитку міжрегіонального співробітництва.
Завдання 3 Промоція позитивного іміджу Чернігівщини серед міжнародної спільноти			
6.	Ефективна промоція та популяризація потенціалу Чернігівської області (розробка бренду регіону, виготов-	Департамент економічного розвитку	Формування привабливого образу регіону зі стабільним та комфортним

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	лення рекламно-іміджевої продукції, інформаційно-презентаційних матеріалів про область, проведення презентаційних кампаній потенціалу області серед вітчизняних і закордонних партнерів тощо).	облдержадміністрації	бізнес-середовищем, забезпечення впізнаваності Чернігівщини серед вітчизняної та міжнародної спільноти. Поширення позитивного іміджу Чернігівської області в Україні та за кордоном як про перспективний та розвинений регіон для ведення бізнесу, туризму, відпочинку, розвитку культури та науки.
7.	Представлення потенціалу Чернігівської області у виставково-ярмаркових заходах, які проходять як в Україні, так і за її межами.		Популяризація можливостей та економічного, інвестиційного й природно-ресурсного потенціалу області на регіональних, загальнодержавних та міжнародних заходах, поглиблення співпраці з підприємствами-виробниками та представниками бізнесових кіл інших країн.

3.3. Розвиток високотехнологічного промислового виробництва.

Підтримка місцевих товаровиробників

Завдання 1. Забезпечення сталого розвитку промисловості

1.	Поглиблене вивчення ситуації на проблемних підприємствах та надання практичної допомоги у вирішенні конкретних господарських питань.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Покращення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Відновлення позитивної динаміки розвитку галузей промислового комплексу, де допущено відставання.
2.	Сприяння створенню та розвитку високотехнологічних конкурентоспроможних виробництв за рахунок реконструкції, технічного переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей на основі впровадження сучасних інноваційних, енергозберігаючих та екологічно безпечних технологій.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, райдержадміністрації	Збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції з високою доданою вартістю.
3.	Сприяння створенню шкіл-майстерності на підприємствах та поширення досвіду запровадження дуальної освіти.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації,	Забезпечення підприємств висококваліфікованими кадрами з урахуванням потреб ринку праці,

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		Управління освіти облдержадміністрації	підвищення економічної активності і забезпечення зайнятості населення.
Завдання 2. Сприяння виробництву місцевими товаровиробниками високоякісної та конкурентоспроможної продукції, популяризації та просуванню її на внутрішньому і зовнішніх ринках. Реалізація ініціативи «Чернігівщина, купуй рідне»			
4.	Здійснення часткового відшкодування витрат підприємств області на участь у виставково-ярмаркових заходах на національному та міжнародному рівнях.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Фінансова підтримка місцевих товаровиробників та просування їхньої продукції на зовнішніх і регіональних ринках, поширення і пропагування досвіду підприємств, які виробляють якісну продукцію.
5.	Забезпечення часткового відшкодування підприємствам області вартості витрат з сертифікації продукції або систем управління.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», ДП «Чернігівстандартметрологія» (за згодою)	Нарощування обсягів виробництва місцевих товарів, підвищення їх конкурентоспроможності, розширення ринків збуту та кола партнерів товаровиробників в економічній діяльності.
6.	Надання інформаційно-консультаційної допомоги місцевим товаровиробникам з питань безпечності харчових продуктів, впровадження на підприємствах області сучасних міжнародних систем управління тощо.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Головне управління Держпродспоживслужби в області, ДП «Чернігівстандартметрологія», райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Підвищення професійного рівня фахівців у сфері бізнес-адміністрування. Сприяння дотриманню вимог законодавства у сфері безпечності та якості продукції, підвищенню її конкурентоспроможності. Збільшення кількості суб'єктів господарювання, залучених до чинних заходів програмної підтримки місцевих товаровиробників.
7.	Залучення суб'єктів господарювання до участі в обласному конкурсі	Департамент економічного	Визначення на конкурсній основі кращих зразків

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	«Кращий товар Чернігівщини-2022», організація та проведення конкурсу.	розвитку облдержадміністрації; Головне управління Держпродспо-живслужби в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	продукції місцевого виробництва, підтримка ініціатив і зусиль місцевих товаровиробників щодо покращення якості продукції.
8.	Створення та розміщення на офіційному вебсайті Чернігівської облдержадміністрації електронного каталогу товарів-переможців конкурсу «Кращий товар Чернігівщини-2022».	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Промоція та популяризація якісних товарів, що виробляються в області.

3.4. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання

Завдання 1. Стимулювання розвитку науково-технічного потенціалу, інноваційної діяльності та передумов створення конкурентних переваг

1.	Формування фахового та науково-освітнього потенціалу на засадах професійного й особистісного розвитку шляхом співпраці закладів вищої освіти області, наукових установ і підприємницького сектору.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів, заклади вищої освіти області	Створення конкуренто-спроможної системи, орієнтованої на найвищі досягнення та практики, яка інтегрована у світовий освітній та дослідницький простір.
2.	Забезпечення інноваційної спрямованості системи вищої освіти шляхом утворення та розвитку структур, орієнтованих на підтримку інноваційного бізнесу.		Удосконалення координації та підвищення якості наукових досліджень на базі закладів вищої освіти, удосконалення інноваційної інфраструктури регіону.
3.	Проведення конкурсу «Chernihiv innovation Challenge».	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Активізація науково-технічної та інноваційної діяльності в регіоні. Популяризація та комерціалізація перспективних науково-технічних розробок.
4.	Проведення семінарів, тренінгів та майстер-класів з питань управління якістю; безпечністю харчових продуктів; охороною здоров'я та безпекою праці та системи екологічності управління для працівників підприємств і організацій.	ДП «Чернігівстандарт-метрологія»	Підвищення рівня освіти фахівців різних галузей в питаннях якості, екології і безпечності харчових продуктів. Підвищення ділової досконалості суб'єктів господарювання.

Завдання 2. Розвиток сучасної системи технічного регулювання, створення корпоративного іміджу підприємств (організацій), сприяння виходу підприємств на міжнародні ринки

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
5.	Підтримка системи добровільної сертифікації продукції, послуг.	ДП «Чернігівстандарт-метрологія», підприємства області	Підтвердження відповідності показників якості та безпечності продукції третьою стороною.
6.	Проведення робіт із розширення сфери уповноваження на проведення повірки засобів виміральної техніки, що перебувають в експлуатації.		Створення сучасної системи технічного регулювання та захисту прав споживачів. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств та підвищення якості продукції.
7.	Сертифікація на підприємствах, в організаціях області систем управління: якістю; безпечністю харчових продуктів; охороною здоров'я та безпекою праці та системи екологічного управління.		Підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок поліпшення її якісних характеристик. Сприяння інноваційному розвитку економіки та залученню інвестицій.
8.	Забезпечення надання послуг з проведення оцінки відповідності законодавчо регульованих засобів виміральної техніки вимогам технічних регламентів, повірки зазначених засобів, що перебувають в експлуатації.		Додержання підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами-підприємцями вимог Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», інших нормативних документів з метрології. Забезпечення єдності вимірювань, а також захисту споживачів від недостовірних результатів вимірювань, захисту інтересів вітчизняних виробників.

3.5. Сталий розвиток агропромислового комплексу

Завдання 1. Покращення доступу агровиробників та переробників до ринків збуту

1.	Проведення виставок, ярмарків, фестивалів, підтримка участі місцевих виробників агропромислової продукції у державних та міжнародних заходах.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, суб'єкти виробничої діяльності в агропромисловому комплексі (за згодою)	Розширення ринків збуту сільгосппродукції, продуктів її переробки та збільшення обсягів експорту.
2.	Надання інформаційно-консультаційної допомоги сільгосппідприємствам з питань маркетингу сільгосппродукції, налагодження їх співпраці з торговельними мережами, перспективними ринками збуту та переробниками	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби, вищі	Забезпечення доступності ринків збуту для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, запровадження нових технологій та обладнання

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	агропродукції, оптовими ринками.	навчальні заклади (за згодою)	для переробки сільгосп-сировини.
Завдання 2. Підтримка розвитку фермерства та малих сільгоспвиробників			
3.	Інформаційно-консультаційна підтримка фермерських господарств, в т.ч. із залученням наукового потенціалу.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби, фермерські асоціації, вищі навчальні заклади області (за згодою), Чернігівське регіональне відділення Українського державного фонду підтримки розвитку фермерських господарств	Збільшення рентабельності підприємств, підвищення рівня заробітної плати найманих працівників, створення нових робочих місць.
4.	Підтримка молодих фермерів та сімейних фермерських господарств, популяризація використання успішних практик розвитку фермерства.		Створення нових фермерських господарств, підвищення рівня зайнятості в сільській місцевості.
Завдання 3. Розбудова системи сільськогосподарського дорадництва			
5.	Підтримка розвитку сільськогосподарських дорадчих служб, що працюють на території області.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби	Підвищення рівня охопленості спеціалізованими дорадчими послугами суб'єктів господарювання аграрного комплексу області. Підвищення рівня знань та навичок кадрів малих та середніх сільгосптоваровиробників.
6.	Реалізація проєкту AGROHUB Chernihiv Region.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, комунальний навчальний заклад «Чернігівський обласний навчально-виробничий центр», вищі навчальні заклади області (за згодою)	Формування умов для розвитку підприємництва та кооперації на селі шляхом надання методичної і практичної допомоги початківцям та діючим суб'єктам господарювання, навчання кадрів та підвищення їх кваліфікації.
Завдання 4. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації			
7.	Інформаційно-роз'яснювальна робота серед членів особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників про конкурентні переваги провадження їх діяльності у складі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня знань з основ кооперації та переваг функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
8.	Часткове відшкодування сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам вартості придбаної техніки та обладнання для виробництва, заготівлі та переробки сільськогосподарської продукції з обласного бюджету.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	Створення нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, нових робочих місць. Збільшення доходів, оптимізація витрат сільського населення, зростання надходження до місцевих бюджетів.

Завдання 5. Розвиток органічного землеробства та виробництва екологічно чистих продуктів харчування

9.	Сприяння розвитку органічного виробництва шляхом компенсації витрат на підтвердження відповідності виробництва органічної продукції (сировини).	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, виробники органічної продукції	Збільшення частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства. Забезпечення населення продуктами харчування, що безпечні для здоров'я.
10.	Проведення для сільгоспвиробників семінарів, навчань з питань виробництва екологічно чистих продуктів та органічного землеробства.		Посилення довіри до органічного сільського господарства у традиційних аграріїв та підвищення ефективності існуючих органічних виробників.

Завдання 6. Розвиток сільськогосподарського підприємницького середовища

11.	Фінансова підтримка особистих селянських господарств.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	Підвищення соціального забезпечення сільського населення та рівня життя селян, мотивації селян до створення сімейних ферм, збільшення обсягів виробництва якісної продукції.
12.	Передача нетелей багатодітним сім'ям, що виховують 5 і більше дітей, які проживають у сільській місцевості.	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації, райдержадміністрації	Підвищення рівня доходів багатодітних сімей, як особливо вразливої категорії населення, забезпечення дітей якісними і корисними продуктами харчування.

3.6. Розвиток споживчого ринку

Завдання 1. Сприяння сталому та ефективному розвитку споживчого ринку, захист прав населення на споживання якісних та безпечних для життя і здоров'я товарів і послуг

1.	Оцінка здійснення виїзного обслуговування мешканців малих та віддалених населених пунктів.	Департамент економічного розвитку облдерж-	Сприяння задоволенню першочергових потреб населення сільської місце-
----	--	--	--

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		адміністрації; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	вості у споживчих товарах та побутових послугах. Виявлення населених пунктів не забезпечених найнеобхіднішими товарами і послугами для вжиття адекватних заходів реагування.
2.	Аналіз цінової ситуації на споживчому ринку області, оприлюднення його результатів.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; Головне управління статистики у Чернігівській області	Забезпечення прозорості цінової ситуації на споживчому ринку області.
3.	Запобігання надходженню на споживчий ринок небезпечної, фальсифікованої, контрафактної продукції (товарів).	Головне управління Держпродспоживслужби у Чернігівській області, Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Чернігівській області	Попередження фактів реалізації споживачам неякісної продукції (товарів), що не відповідає встановленим вимогам.
4.	Сприяння впровадженню системи НАССР (система аналізу небезпек і критичних точок контролю) для забезпечення безпеки харчової продукції.	Головне управління Держпродспоживслужби у Чернігівській області	Забезпечення безпечності харчових продуктів та кормів.
5.	Проведення перевірок відповідності характеристик продукції згідно з вимогами чинного законодавства України про державний ринковий нагляд та вжиття у разі необхідності обмежувальних (корегувальних) заходів.		Зменшення кількості випадків реалізації небезпечної продукції на споживчому ринку області.
6.	Інформаційно-методична підтримка громадян, суб'єктів господарювання з питань дотримання законодавства про захист прав споживачів.		Підвищення рівня поінформованості та правової обізнаності споживачів стосовно реалізації і захисту їх прав.
Завдання 2. Реалізація державної цінової політики			
7.	Внесення пропозицій щодо регулювання (встановлення) цін і тарифів відповідно до наданих повноважень.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Дотримання державної дисципліни цін, запобігання необґрунтованому зростанню регульованих цін і тарифів, забезпечення прозорості їх формування та прогнозованості цінової ситуації.
8.	Здійснення аналізу результативності регуляторних актів щодо цінового (тарифного) регулювання.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Управління охорони	Відстеження ефективності регуляторних актів, прийняття рішень щодо дії чинних регуляторних актів,

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		здоров'я облдержадміністрації, суб'єкти господарювання	дотримання вимог законодавства у сфері регуляторної політики.
3.7. Стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва			
Завдання 1. Розширення доступу бізнесу до фінансово-кредитних ресурсів.			
1.	Забезпечення фінансування у формі фінансового кредиту найбільш ефективних інвестиційних проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва, в тому числі мікрокредитування.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємства по Чернігівській області»	Надано фінансово-кредитну підтримку суб'єктам малого та середнього підприємництва. Підвищено поінформованість суб'єктів підприємства та осіб, бажаючих відкрити власну справу щодо можливостей фінансово-кредитної підтримки підприємницьких ініціатив. Створено нові робочі місця.
Завдання 2. Інформаційно-консультаційна підтримка, розвиток регіональної інфраструктури підтримки підприємництва та забезпечення надання якісних публічних послуг			
1.	Організація проведення інформаційно-консультаційних, навчальних заходів для підприємців області та осіб, які бажають відкрити власну справу, в тому числі за участі міжнародних, міжрегіональних та регіональних експертів, менторів, бізнес-тренерів тощо.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємства по Чернігівській області», Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Центр підтримки підприємства, інновацій та стартапів	Підвищено обізнаність підприємців та осіб, що бажають розпочати власну справу, в питаннях ведення господарської діяльності, правової основи підприємства, маркетингових досліджень, фінансів, бізнес-планування тощо.
2.	Підтримка місцевих підприємницьких ініціатив, зокрема проведення інкубаційних, акселераційних програм розвитку підприємницької діяльності, поширення інформації про діючі та нові он-лайн інструменти та програми підтримки МСП тощо.		Підвищено рівень поінформованості та обізнаності зацікавлених осіб щодо підприємницької діяльності. Створено умови для прискорення розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні.
3.	Проведення заходів спільно з Центром підтримки підприємства, інновацій та стартапів, який створений на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області та забезпечення функціонування його локацій: бізнес-інкубатора, бізнес-акселератора, коворкінг-зони, «Вікна підприємця», інноваційної лабораторії-майстерні тощо.		Забезпечення якісного функціонування інституцій підтримки підприємства, розвитку інновацій та залучення інвестицій. Підвищено ефективність функціонування галузі інформаційних технологій в регіоні.
4.	Реалізація проєкту «Розвиток хаб-системи підтримки підприємства,		Створено мережу центрів підтримки бізнесу на

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	інновацій та стартапів в Чернігівській області».		місцевому рівні; запроваджено ефективну систему фінансово-кредитної, інформаційної, консультативної, менторської та експертної підтримки підприємництва; підвищено доступність інформації, необхідної для забезпечення розвитку підприємництва.
5.	Участь у Проєкті «Підтримка розвитку підприємництва та конкурентоспроможності українських регіонів», який реалізується в Україні Міністерством Фондів і Регіональної Політики республіки Польща в рамках Програми Польської допомоги задля розвитку Міністерства Закордонних справ Республіки Польща	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Підвищено рівень поінформованості та обізнаності зацікавлених осіб щодо підприємницької та інвестиційної діяльності.

3.8. Удосконалення системи надання адміністративних послуг

Завдання 1. Підвищення якості надання та доступності адміністративних послуг

1.	Розширення та вдосконалення діяльності мережі ЦНАП відповідно до загальнодержавних стандартів, здійснення постійного моніторингу роботи ЦНАП.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Забезпечено подальший розвиток мережі ЦНАП, в т. ч. на базі діючих, підвищено якість роботи ЦНАПів.
2.	Сприяння запровадженню онлайн-форматів для надання послуг, цифровізації надання адміністративних послуг.		Підвищено ефективність роботи ЦНАП, покращено якість надання адміністративних послуг.

3.9. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів області

Завдання 1. Формування позитивного іміджу області як привабливого регіону для туризму

1.	Представлення туристичного потенціалу області на регіональних та міжнародних спеціалізованих туристичних заходах.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Формування стійкого позитивного туристичного іміджу регіону на внутрішньому та зовнішньому ринку туристичних послуг, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.
2.	Організація та проведення промотурів для представників ЗМІ, тревел-блогерів, туристичних операторів та туристичних агенцій як з України, так і з-за кордону.		
3.	Організація та проведення регіональних, національних та міжнародних подій та заходів туристичного спрямування в регіоні.		

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Розповсюдження туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про туристичний потенціал області, зокрема в рамках проєкту «Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції»		
5.	Забезпечення функціонування обласного туристичного порталу області.		Створення інформаційного простору, де можна отримати всю необхідну для туриста інформацію про регіон та всебічне поширення інформації про туристичний потенціал області.

Завдання 2. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини

6.	Знакування та маркування туристичних маршрутів, розробка та встановлення двомовних дорожніх вказівників, забезпечення інформаційного облаштування туристично-екскурсійних об'єктів, санітарних місць, закладів інфраструктури, туристично-інформаційних центрів й пунктів тощо.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, територіальні громади	Поліпшення стану навігаційної складової туристичної інфраструктури з подальшою можливістю більш комфортного ознайомлення туристів з туристичними пам'ятками, поліпшення доступності об'єктів.
7.	Облаштування відпочинкових і сервісних зон на об'єктах історико-культурних пам'яток та інших туристично-привабливих об'єктах.	Органи місцевого самоврядування (за згодою)	Розвиток туристичної інфраструктури.

Завдання 3. Розвиток зеленого (екологічного), подієвого, активного та інших видів туризму, створення сучасних туристичних маршрутів та продуктів

8.	Підвищення кваліфікації спеціалістів відділів та управлінь, які опікуються розвитком туризму у громадах, музейних працівників, фахівців індустрії гостинності області.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Підвищення фахового рівня працівників туристичної сфери та конкурентоспроможності регіонального туристичного ринку на основі поліпшення обслуговування вітчизняних та іноземних туристів якісними туристичними послугами.
9.	Проведення семінарів-тренінгів у сфері сільського зеленого та інших видів туризму.		Створення передумов для формування конкурентоспроможного туристичного продукту.
10.	Забезпечення туристичної складової під час проведення культурно-мистецьких свят та фестивалів в області.		

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.10. Податково-бюджетна політика			
Завдання 1. Ефективне адміністрування податків, посилення фінансової дисципліни			
1.	Забезпечення контролю за надходженнями до бюджету податків і зборів відповідно до макроекономічних показників розвитку по основних галузях економіки.	Головне управління Державної податкової служби у Чернігівській області	Збільшення надходжень до бюджетів. Зменшення рівня податкового боргу.
2.	Реалізація комплексу заходів, спрямованих на погашення податкового боргу.		
Завдання 2. Збалансовані місцеві бюджети та підвищення ефективності використання бюджетних коштів			
3.	Прогнозування надходжень місцевих бюджетів на основі реальних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку області, фактичного рівня відповідних надходжень.	Департамент фінансів облдержадміністрації	Збільшення власних надходжень місцевих бюджетів на 9,2% до 8,7 млрд гривень.
4.	Першочергове направлення коштів на фінансування оплати праці та інших захищених статей видатків при збалансованому підході до фінансування інших видатків.	Департамент фінансів облдержадміністрації, головні розпорядники бюджетних коштів, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оптимальний та збалансований розподіл фінансових ресурсів області із збереженням соціальної спрямованості бюджетних коштів. Забезпечення своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери та оплати енергоносіїв.
Завдання 3. Ефективне проведення публічних закупівель			
5.	Надання методично-консультативної допомоги розпорядникам бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Підвищення рівня обізнаності розпорядників бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель.
6.	Проведення семінарів-навчань з питань здійснення публічних закупівель.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Чернігівський регіональний центр підвищення кваліфікації (у порядку рекомендації)	Підвищення ефективності та прозорості витрачання бюджетних коштів.
4. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком			
4.1. Розвиток самодостатніх територіальних громад			
Завдання 1. Оцінка соціально-економічного розвитку територіальних громад			

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
області			
1.	Моніторинг показників соціально-економічного розвитку територіальних громад, їх аналіз динаміки. Здійснення рейтингової оцінки розвитку територіальних громад.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Вивчення потреб та можливостей розвитку територій територіальних громад, підготовка пропозицій щодо підвищення економічної ефективності, інвестиційного розвитку, фінансової самодостатності з метою зміцнення спроможності територіальних громад.
2.	Підготовка та внесення інформаційних матеріалів на геоportal містобудівного кадастру області.		Актуалізація даних про розвиток території області та окремих адміністративно-територіальних одиниць.
Завдання 2. Сприяння розвитку територіальних громад			
3.	Організація та проведення для представників територіальних громад області навчальних заходів.	Чернігівський регіональний центр підвищення кваліфікації	Підвищення рівня інформаційної обізнаності та якості щодо проектного менеджменту та стратегічного планування, розробки проєктів розвитку територій громад.
4.	Здійснення моніторингу стратегічних документів територіальних громад області.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	Аналіз результативності реалізації програмних документів.
5.	Консультативна та методична допомога територіальним громадам по розробці стратегії та планів (програм) соціально-економічного розвитку територій.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Відповідність стратегій територіальних громад основним стратегічним пріоритетам, завданням і заходам регіональної стратегії.
6.	Забезпечення співпраці територіальних громад з міжнародними організаціями та проєктами міжнародної технічної допомоги (Програма «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE); Програма ЄС «Міцні регіони – спеціальна програма підтримки України»; ініціатива «Управління публічним інвестуванням» Проєкту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe); Проєкт «Підтримка доступних послуг в Україні (PROSTO)», Проєкту «Підтримка органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні в імплементації Державної стратегії	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Впровадження пріоритетних проєктів, новітніх міжнародних стандартів у діяльність громад, посилення спроможності, здобуття більших можливостей для розвитку територій.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	регіонального розвитку на 2021-2027 роки у сфері розвитку та ревіталізації міських територій в рамках програми Польської допомоги задля розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща).		
7.	Моніторинг реалізації міжнародної технічної допомоги територіальними громадами області	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації	

Завдання 3. Активізація співробітництва територіальних громад

8.	Аналіз стану реалізації договорів про співробітництво територіальних громад. Розробка інформаційних матеріалів щодо етапів співробітництва територіальних громад.	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Підвищення поінформованості територіальних громад про можливості для їх розвитку та вдосконалення.
9.	Проведення семінарів, конференцій, зустрічей, «круглих столів» з метою популяризації міжмуніципального співробітництва, презентація ресурсів дослідження та концепцій проєктів.		

Завдання 4. Посилення можливостей територій з особливими потребами

10.	Забезпечення співпраці громад з проєктом «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGE) в рамках розвитку ініціативи «Управління публічним інвестуванням».	Департамент економічного розвитку облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Активізація економічного і соціального розвитку в громадах, розташованих на територіях з особливими потребами розвитку.
-----	--	--	---

4.2. Підвищення ефективності діяльності інститутів громадянського суспільства

Завдання 1. Інституційний розвиток організацій громадянського суспільства Чернігівщини

1.	Надання інформаційної підтримки організаціям громадянського суспільства.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації	Розвиток організацій громадянського суспільства, взаємодія влади і громадськості. Підвищення ефективності діяльності організацій громадянського суспільства.
2.	Підтримка роботи Громадської ради при облдержадміністрації та інших консультативно-дорадчих органів. Залучення організацій громадянського суспільства до роботи у складі оргкомітетів, експертних та робочих груп, консультативно-дорадчих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації	Забезпечення участі громадськості у заходах з формування та реалізації державної та регіональної політики, врахування пропозицій громадськості при підготовці нормативно-правових актів.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.	Проведення конкурсу проєктів, розроблених організаціями громадянського суспільства, на виконання яких надається фінансова підтримка з обласного бюджету. Сприяння у реалізації громадських проєктів.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування, організації громадянського суспільства (за згодою)	Реалізація організаціями громадянського суспільства суспільно важливих проєктів, ініціатив.
4.	Сприяння організаціям громадянського суспільства у проведенні громадських моніторингів, здійсненні громадських та антикорупційних експертиз.		Залучення експертів від організацій громадянського суспільства при розробці суспільно важливих актів, врахування пропозицій громадськості при їх підготовці, зокрема результатів експертної оцінки.

4.3. Покращення доступу громадськості до інформації

Завдання 1. Розвиток та захист інформаційного простору

1.	Надання фінансової підтримки друкованим виданням «Сіверянський літопис», «Літературний Чернігів», «Живи з надією».	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, міське громадське об'єднання «Чернігівська літературна спілка «Чернігів» (за згодою), Редакція журналу «Сіверянський літопис» (за згодою)	Забезпечено покриття витрат на поліграфічні послуги та гарантовано регулярний вихід у світ суспільно значущих періодичних друкованих видань наукового, літературного спрямування, задоволено відповідні інформаційні потреби населення.
2.	Організація сурдоперекладу інформаційних передач філії ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція».	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, Чернігівська обласна організація Українського товариства глухих (за згодою)	Створено можливості для задоволення інформаційних потреб жителів області з інвалідністю по слуху.
3.	Висвітлення діяльності облдержадміністрації та обласної ради друкованими ЗМІ засобами телерадіомовлення та Інтернет-виданнями.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, обласна рада (за згодою)	Інформування жителів області про діяльність обласної державної адміністрації, обласної ради, основні напрямки реалізації, стан та перспективи впровадження реформ в Україні.
4.	Організація просвітницьких заходів з метою протидії та запобіганню загрозам в інформаційній сфері, замовлення досліджень щодо стану	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержад-	Підвищення компетенції працівників ЗМІ, медійних організацій, органів влади та місцевого

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	інформаційної безпеки області та потенційних загроз.	міністрації, громадські об'єднання (за згодою), редакції засобів масової інформації (за згодою)	самоврядування, представників неурядових організацій у сфері протидії та запобігання загрозам в інформаційній сфері; зміцнено їхню спроможність до опору інформаційним загрозам, досліджено наявний стан інформаційної безпеки на території області.
5.	Забезпечення випуску друком книг місцевих авторів, їх розповсюдження серед бібліотек області та поширення іншими шляхами.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Колегіально відібрано та випущено друком кращі твори місцевих авторів, потенційно запитувані аудиторією та/чи суспільно важливі, які не мають перспективи комерційного випуску; забезпечено доступ до них потенційної аудиторії.

III. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2022 рік

Фінансування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку регіону, у тому числі через регіональні та місцеві цільові програми, здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей відповідних місцевих бюджетів, а також виділених фінансових ресурсів державного бюджету, приватних інвестицій, кредитних ресурсів та технічної допомоги міжнародних організацій.

**Директор Департаменту
економічного розвитку
облдержадміністрації**

Олександра ХОМИК